

313.591

A
MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
JEGYZŐKÖNYVEI.

MDCCLXIV.

A M. TUD. AKADÉMIA RENDELETÉBŐL:

KÖZZÉTESZI

CSENGERY ANTAL

AKAD. JEGYZŐ.

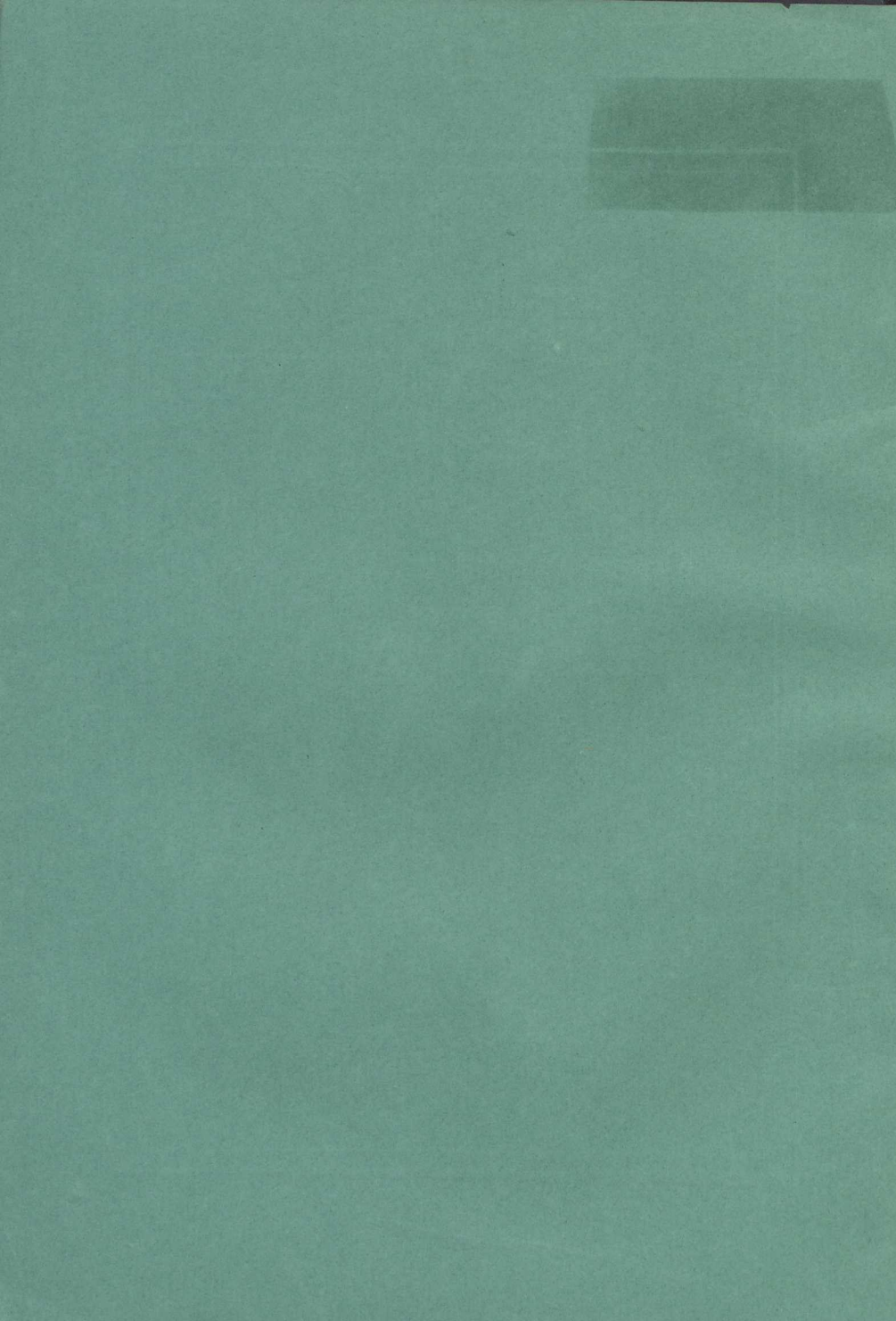
MÁSODIK KÖTET.

II. FÜZET.

PEST,
EGGENBERGER FERDINÁND

M. AKAD. KÖNYVÁRUSNÁL.

1864.

Kelemen madridi tanár 1635-ben, hogy a Corvina „etiam nunc exstat, sed sub barbarie othomanica doctorum virorum haud amplius parens et altrix!“ S e szorgalmazásoknak lett, úgy látszik, eredménye, hogy a porta figyelme ismét ráfordulván a Corvinára, azt egész csendben Konstantinápolyba szállíttatta. Mert íme, midőn a bécsi udvar ismételt sürgetései folytán ennek követői, sok álhitegetések s nehézségek után, végre 1666-ban egy föld-alatti boltozatba vezettek: azon könyvek, melyek ott nyirok és por alá temetve nekik megmutattak, szám szerint mintegy háromszáz darab, ki tudja honnan származtak, de a Corvina maradványai ugyan nem voltak: köztök újabb nyomtatványok is találtatván. És csakugyan, midőn húsz évvel utóbb Buda visszavéetett, csak is a Leslie által látott haszontalan lomon kívül egyéb nem találtatott. A közhit most már teljesen és végkép elveszettnek tartotta Mátyás király könyvkincsét.

„S ez óta teljes feledékenységbe ment a Corvina, s minden munkák, melyek de celeberrimis Bibliothecis, quae interierunt, értekeztek, a Corvinának, mint a Medicea után az ujkor legnevezeteseb könyvtárának, rég elvesztét gyászolták. De Konstantinápolyban a dolog való állása az ottani európaiak előtt végkép titokban nem maradhatott. Egy soká Perában lakott hiteles férfi, hihetőleg az austriai követség tagja, már 1779. előtt tudósította Prayt, hogy e kincs Konstantinápolyban őriztetik, bár az akkor is ép oly féltékenyül őriztetett, mint egyéb gyűjteményei a szerálynak: hiszen a Palaeologok könyvtára után ugyanott nyomozódó orosz kormány befolyása legvirágzóbb koraiban sem bírt ennek csak létezéséről is magának tudomást szerezni. Biztosíttam én is 1849-ben egy Konstantinápolyi porosz követségi titkár által a Corvinának a szerályban léteztéről, de látnia ezt annak sem engedtetett. Két évvel utóbb egy német tudós jelentése volt német lapokban olvasható, ki egy darabot belőle csakugyan láthatott, s ez az általa bizonyosan hírből sem ismert, bár hazánkban Mátyás idejében híres, magyar bölcész és mathematicus, Csoda Miklósnak már említett, mind máig ismeretlen, munkája de machinis bellicis volt. Ugyanekkor a lapok egy császári fermant emlegettek, mely ezen t ú l r a megengedné a Mátyás király könyvtárának, de mindig külön, előleges feljelentés mellett

megtekintését: mely azonban, mint konstantinápolyi utazóink tapasztalák, egy előszobában megjelenhetésre, s nagy rejtélyesen, egyenként és megújított áldozatok folytán ki-kihozogatott egyes kötetek forgathatására szorítkozik. Ez engedelem mellett láttak h o l m i t Mordtmann, Fischendorf, Lepsius, a magyarok közül elsők Kubinyi Ferencz, Ipolyi Arnold és Henszlmann Imre társaink 1862-ben, s az óta az austriai követ közbenjárására Detier.

„Igenis, t. Akadémia, h o l m i t, s azok kétségtelen Corvinféle codexeket is, olyakat t. i., melyek a király kéziratai ismert küllemét, színeit, czímereit viselik homlokukon, s számos másokat, melyek a király szerzeményei lesznek, sőt néhány másunnan is hozzájuk keveredett újabb kéziratokat és némi kevés nyomtatott könyveket: de a szerályba magába, tudtunkra, eddig keresztyén tudós be nem lépett. A nm. Helytartó és Főkanczellár kapcsolatos indítványozásából, a cs. austriai külügyminiszteriumnak sikerült először, Fuad nagyvezér felvilágosodott gondolkodásától nagyobb kiterjedésű engedelmet eszközölni ki egyenesen részünkre, kik már most az állam-levéltár s egyszersmind a cs. könyvtárak igazgatójában, az akadémia által oklevéllel megtisztelt Süphi Beyben is támaszt s ez ügyben segédet bírhatunk: ha nem késünk a Törökországban mindig döntő személyes viszonyokat hasznosítani addig, míg ezek tartanak.

„S bátran kimondjuk már, t. Akadémia, hogy a Corvina viszontagságaira vetett történeti tekintet után, Konstantinápolyban van a Brenner Márton által 1538-ban még Budán látott kincs; hogy a törökök nem szedegették abból ki a Mátyás által iratott könyveket, hanem Mátyás összes szerzeményét tették át a szerályba, mely annyi sikkasztások és rablások után is még tetemes volt, mit a XVII. század jeles honfiai, kik azt visszavívni kívánták, jól tudtak; bátran mondjuk továbbá, hogy mindazon codexek, melyek a Mátyáséival egy helyiségben tartattak, igen hihetőleg, sőt csalhatatlanul legnagyobb részt a budai könyvtárból valók, mert, mint a már említett Mordtmann állítja, a byzanti császárok könyvtára nem létezik többé: más európai könyvtár áttételének pedig, vagy a törökök birtokába kerültek, semmi nyoma; s ha oda később kerültek még egyes dara-

bok, azok egyes császárok, vagy vezérek, vagy Konstantinápolyban elhunyt kereszténynek birtokából tétettek által.

„Mi volna tehát már egy konstantinápolyi bibliographiai expedition feladása?

„Codexek kinyerése? Ennek emlegetése is veszélyeztethetné a bizodalmat, melyre szükség van, s így az egész vállalatot.

„Másolások? Ez az ügy második stadiumának feladása lehet.

„Az első teendő nem egyéb, mint a Corvinát bizonyosan vagy igen hihetőleg alkotott egész könyvkészlet felismerése, tehát darabonként megszemlélése, könyvészeti leírása: egy oly Catalogue Raisonné készítése, mely azután a codexek tartalma és szövegei ismert vagy ismeretlen voltának majd a távolból is itthonról is, meghatározhatására a szükséges támpontokat nyujtsa, s mely elkészülvén az akadémia által közzé volna teendő.

„Kérdés lehet, t. Akadémia, intézetünk körébe tartozik-e eszközölése, végbevitelle? Feleljen erre érzésünk, mely azt kiáltja, hogy a nemzeti dicsőségnek új fényre derítése, midőn az a tudomány és irodalom mezején forog, tőlünk idegen nem lehet. De itt a z o n k i v i l nem is csak az összes művelt világ tudományos érdeke forog fenn, melyben mi is benn foglaltatunk; s nem csak az intézet dicsőségének nyílik út, midőn ez nagy királyunk kincsei közt a classica literatura némely elveszett emlékeit, másoknak becses variánsait fogja napfényre hozhatni, hanem különösen saját irodalomtörténetünk, sőt maga nemzeti nyelvünk és irodalmunk tudományos érdeke van kérdésben. Mert kétkedhetünk-e, hogy a magyar elme azonkori, vagy akkor még fenn volt művei a király könyvtárába felvették? Kétkedhetünk-e, hogy az a Mátyás király, ki a Báthori bibliáját könyvtárába behelyezte, Janus Pannonius magyar nyelv-tanát, hogy annak magyar hadi dalait, hogy az említett Gábor Deák magyar énekeit is birta? holott Arnoldus de Bavaria világosan tanuskodik azon előszeretetről, melylyel Mátyás ezeket olvasgatta üres óráiban? Sőt oly merész föltétel-e, hogy a királyi udvari dalnokok magyar eposi énekeit, melyeket a király asztala felett oly lelkes figyelemmel hallgatott, leíratta? hogy a Ranzoni által az

udvarnál talált és használt magyar történeti följegyzések — Indices regum Hung. — szintén könyvtárába voltak behelyezve?

„Más felől nincs-e nagy okunk hinni, hogy miután — *venia verbo* — a kor tudós tolvajai leginkább csak a római classicusokat hajhászták, mert ezek kiadásai járták a XV. és XVI. századokban leginkább, a Hugaricák és Magyaricák után legkevesebbé ásítottak, s hogy ez érdek-hiánynak köszönik azok tán most is fennlétöket a szerályban?

„Valóban, t. Akadémia, ha az említettek közül csak nehányat támasztana is fel négy százados sírjából az akadémia, halhatatlan érdemet tenne nyelvünk, költészetünk, tudományosságunk s a magyar név érdeke és dicsősége körül egyformán.

„De, uraim, az idő s az alkalom itt! ha valaha meg kellene ennek üstökét ragadni; ha valaha élni kell az idővel: úgy most vagyon itt ez idő s ez alkalom. Az ügy többször tárgyaltatott már, s íme véghatározatunk még nincsen. A költővel szólok:

„Elhagyjuk apadni

„Gazdag arany folyamát a megtérhetlen időnek,

„S végzésünk nincsen!“

„A bizottmány, melynek meghagyásából szólok, t. Akadémia, elmondván nézetét, ezt, t. i. v é g z é s t k é r; azt kéri, hogy mélyen tisztelt Elnökünk által mondjunk hálát a bennünket hazafiúlag megelőzőtt magyar kormánynak; jelentsük ki, hogy, ha pénzzel nem lehet is, de szellemi munkával s kényelmünk feláldozásával kézszek vagyunk az ügghöz járúlni; s hogy ez ügyben, ha Isten is úgy akarja, a magyar nemzet újra is meg fog dicsőülni.“

A mélt. elnökség fölkéretik, hogy e tárgyban, az akadémia előbbi végzése értelmében, tegyen fölterjesztést, megérintvén a báró Prokesch-Osten internuntius és m. akadémiai tag levele által előidézett újabb bizottsági tárgyalást, s fölterjesztvén kapcsolatban ennek eredményeit, a fenebb közlött jelentést és előadást is.

111) Nagy Iván lev. tag, kir. tanácsos és nagyszombati ker. táblai ülnök Szontagh Dániel úr nevében bemutatja Kerekcs János trencsinmegyei hazánkfia ily című kéziratát: „Die XVII. Schlösser des Trenchiner Comitates nach authentischen Archivsquellen“, mint a kézírattár ré-

szére küldött ajándékot, megjegyezvén, hogy az eredeti kézirat, melyről e másolat vétetett, Vitoris László trencsinmegyei főispán tulajdona. Egyszersmind a tisztelt ajándékozó úrnak leveléből ezen kézirati munkára és annak szerzőjére vonatkozó ismertetését és észrevételeit, s végül szintén kir. tanácsos Szontagh Dániel úr nevében, az akadémiát érdeklő következő indítványt terjeszté jelentő lev. tag az akadémia elé: „Gróf Illésházy levelezési tára mostanig Dubniczán létezik, és Szontagh D. úr véleménye szerint az akadémia kérelmére kéziratárunk számára teljesen és ingyen átengedtetnék. Báró Sina ugyanis a megvett Illésházy-féle uradalmak ez idő szerinti birtokosa csak a birtokbeli, — a gróf Batthyányi-féle sógorság pedig egyedül a jogi (peres stb.) levéltárban részesülvén, közölök se egyik, se másik nem tart igényt a kivételes levéltárra, mely a családi történeti levelezéseket tartalmazza, miután tudva van, hogy az utolsó Illésházy gróf a hazának is szánta leveles tára egy részét. De tudva az is, hogy a dubniczai uradalom azaz báró Sina részéről a Batthyányi grófi család ezen reservált levéltár átvétele végett már fel is szólítottott, azonban ez annak átvételét, mint hallatszik, magától eltávolította. Ennélfogva az akadémia részéről az átengedés végett herczeg Batthyányi Fülöp ö főmga, gróf Batthyányi Antalné és báró Sina Simon urak lennének megkeresendők; s ez utóbbi egyszersmind talán, ha az előbbieket is bele egyeznek, az átszállítás eszközöltetésére is. Érdekes történelmi kincs fekszik e gyűjteményben, és a tudományosság érdekében volna az akadémia részére megnyerése már azért is, mivel az idő már most is megviselte, s megmentése s biztos helyre szállítása mielőbb sürgetőssé vált.“

A M. Tud. Akadémia levélben köszönetet mond Szontagh Dániel úrnak az ajándékozott becses kéziratért. Az Illésházy-féle dubniczai levéltár megszerzése végett pedig a kellő lépések minél előbbi megtevésére mélt. másodelnök úr kérését föl.

112) A titóknok jelentvén Kazinczy Gábor lev. tag elhúnytát, midőn reményét fejezé ki, hogy az akadémia a jeles férfiú emlékezete megüléséről intézkedni fog, egyszersmind felhívta az akadémia figyelmét, hogy a jövő közülés tárgyairól ezentúl előre gondoskodják, mire nézve azt hiszi, azt a bizottságot kellene újlag megválasztani, mely a mult közülés programját tervezte volt.

Ez indítvány közhelyesléssel fogadtatott.

113) Olvastatott Schleicher Ágost külső tagnak Jenában 1864. márczius 31-én kelt s magyar nyelven írt következő levele: „Mélyen tisztelt úr! Azon nagy tiszteletért, melylyel engem a M. Tudom. Akadémia, midőn külső levelező tagjává választott, megtisztelt, mélyen érzett köszönetemet nyilvánítom. Jeles s nagyon tisztelt úrnak maradván kész szolgálója Schleicher Ágost.“

Örvendetes tudomásul vétetett.

114) A Tudományok királyi akadémiaja Lisabonban, a Royal Society of Edinburgh, a bécsi Geographische Gesellschaft, a londoni Geological Society, a Royal Geographical Society, a Germanisches Museum Nürnbergben, a Bibliothek des geh. Haus-, Hof- und Staatsarchives, a hesseni Ausschuss des historischen Vereins, az ágostai Verein im Regierungsbezirk Schwaben, s a luxemburgi Societé pour la recherche etc. des Monuments historiques etc. köszönetök kifejezése mellett tudatják, hogy vették a M. Tud. Akadémia könyvküldeményeit.

Tudomásul szolgált.

115) Zsivojnovics István karloviczi gépész egy találmányára hívja fel az akadémia figyelmét, — egy olyan gépre, melyet, úgy mond, se gőz, se levegő, se rugó, se ló, se villany, se más használt hajtó erő nem mozgat, s mégis azt a szolgálatot teszi, a mit bármely gőzgép. Az esetre, ha az akadémia nem akarná felkarolni ezen találmányt, kéri a folyamodó gépész, terjesztessék ez ügy, a mellékelt levél kíséretében, Victoria angol királynő elé.

Folyamodó értesíttetik, hogy az akadémia csak úgy vizsgálhatja meg találmányát, ha az eléje terjesztetik.

116) A titoknok jelenté, hogy közelebről az akadémia alapítókéje következő öszletekkel gyarapodott: Balogh Sámuel részéről 2 arany, s Némethy József és neje hagyománya 1000 forint.

Köszönettel fogadtatott.

117) 1864. márczius 1-től april 25-ig következő nyomtatványok érkeztek be ajándéku vagy csere útján az akadémiahoz:

a) K. k. geologische Reichsanstalt, Bécsben: Verhandlungen. XIV. Band, Jahrgang 1864. 1 Heft.

b) Kais. Akademie der Wissenschaften, Bécsben: Sitzungsberichte. Jahrgang 1864. Nr. 5, 6, 7, 8.

c) Germanisches Museum, Nürnbergben: 1) Anzeiger 1864. Nr. 1, 2. — 2) Gesch. des Germanischen Museums, 1863. — 3) Michelsen A. L. J. Urkundlicher Beitrag zur Gesch. des Landfriedens in Deutschland. Nürnberg, 1863.

d) Krakói Tudós Társaság: 1) Czerwiakowski i botanik szczególnój sze ŝõ posta. Krakó, 1863. — 2) Niemiecko-polski słownik wyrazów prawniczych i administracyjnych etc. Krakó, 1862.

e) Royal Society, Edinburgban: Proceedings. Session 1862—63. Vol. V. Nr. 59. — 2) Transactions. Vol. XXIII. Part: 2. Forth session 1862—3.

f) Société pour la recherche et la Conservation des Monuments historiques, Luxemburgban: Publications de la Société. Année 1862. Vol. XVIII. Luxemburg, 1863.

g) Bayrische akad. der Vissensch. München: Sitzungsberichte. 1863. II. Heft. 4. München, 1863.

h) K. k. Zoologisch-Botanische Gesellschaft. Bécsben: 1) Verhandlungen, XIII. Band. Bécs, 1863. — 2) Monographie der Osteriden von Fr. Bauer. Bécs, 1863.

i) Académie Imp. de Dijon: 1) Mémoires. Deuxième Série. Tome dixième. Année 1862. Dijon, 1863. — 2) Journal d' Agriculture de la Côte d' Or. Année 1862. 24-e Volume. Dijon, 1862.

j) Hist. Verein für Hessen, Darmstadtban: 1) Hessische Urkunden, III. Band. Darmstadt, 1863. — 2) Archiv für Hessische Gesch. Zehnten Bandes dritter Heft. Darmstadt, 1864.

k) K. k. Geographische Gesellschaft Bécsben: Mittheilungen VI. Jahrgang, 1862. Bécs, 1862.

l) Imp. R. Instituto Veneto: Atti Tomo IX. Serie 3. Dispensa 2, 3, 4. Velencze, 1863—4.

m) Erdélyi muzeumegylet: 1) Évkönyvei, II. 2. Kolozsvár, 1863. — 2) Erdély a rómaiak alatt. Irta Vass József. Kolozsvár, 1863.

n) Erdőszeti Lapok szerkesztősége: 1) Segéd táblák erdőszők és erdőbirtokosok számára. Selmecz, 1864. — 2) Erdőszeti lapok, III-ik évfolyam, 34-ik füzet. Selmecz, 1864.

o) Soproni kereskedelmi és iparkamara: Jelentése az 1860—2. évekről. Sopron, 1863.

p) M. k. Helytartó: 1) Car. Bar. Veretti, Sopra alcune, quistioni genealogiche relative alle case d' Este e d' Arpad, Modena 1863. — 2) C. B. Veretti, intorno ad alcune quistioni geneal. relative alle case d' Este e d' Arpad risposta al signor b. Alberto Nyáry, Modena, 1864.

q) Magyar Tudom. egyetem: 1) Személyzete, 1863—4. Buda, 1864. — 2) Tanrende az 186²/₃, tanév nyári szakára. Buda, 1864.

r) Tiszántúli ref. egyházkerület superintendenciája: A tiszántúli ref. egyházkerület statisztikai állapotának kimutatása. Debreczen, 1864. Három példány

s) Székesfehérvári püspök: Schematismus Cleri Albaregalensis pro anno 1864. Sz. Fehérvár, 1864.

t) Nagyváradi püspök: Schematismus Cleri dioeceseos Magnovaradinensis lat. r. Nagyvárad, 1864.

u) Bartal György: Béla király halhatatlan jegyzőjének hajdani Szittyáiról. Pest, 1864.

v) Grunert F. A. Greifswaldból: 1) Wichtigter allg. Satz von den Flächen. — 2) Über die Normalschnitte des allg. dreiaxigen Ellipsoids.

w) Herczeghy M. Párisból: La femme au point de vue physiolog. et moral. Páris, 1864.

x) Palugyai Imre: A magyar tengerpart. Pozsony, 1864.

y) Szilágyi I. Igazgatói jelentés a m. szigeti ref. főtanoda állásáról, 186²/₃-ban. Patak, 1863.

z) Haan Lajos: Jena Hungarica, auctore a L. Haan Gyula, 1864.

aa) Libert de Paradis: Über den Bau eiserner Seeschiffe aus inländischen Material. Bécs, 1864. négy példányban.

bb) Kötelességpéldányok a nagybecskereki, pápai, debreczeni városi nyomdáktól.

Műlapok:

a) Magyar képzőművészeti társulat: Album 1863-ik évre. Harmadik füzet, három képpel

b) Szalay Ágoston: A „Látjátuk feleim“ rézmetszetű facsimiléje.

Tizenhatodik ülés.

1864. május 2-án.

A mathem. és természettudományi osztályok részére.

Mélt. gr. Desseffy Emil elnök úr elnökléte alatt.

119) Hunfalvy János lev. tag Kalkbrenner Károly lev. tag jelentését olvasá fel, Szepes megyében, 1863. év folytán tett természettudományi utazásairól.

120) Weninger Vincze lev. tag a beteg-ápolást, nyugdíjazást és temetkezést segélyező egyletekről értekezett számtani tekintetben.

121) Szabó József lev. tag a tarnóczyi kövült fa előjövési, vegytani, elviteli és felállítási körülményeiről tartott előadást.

122) Hollán Ernő r. tag a vasút-ügy újabb fejlődését kapcsolatban Magyarország forgalmi szükségeivel tárgyaló újabb munkájáról, mely a napokban hagyja el a sajtót, tön elöle- ges jelentést.

123) A „Hazánk bércein két virág egymás mellett tenyészik“ jelige alatt beküldött pályamű névtelen szerzője utólag beküldi e pályamű második részét, mint a mely szerinte, a könyvkötő könnyelműsége következtében, a kire a bekötés s postára feladás bizva volt, felejtetett otthon.

A pályamű ezen része, mint egy egész hónappal elkésett, pályázásra, a többi pályázók sérelme nélkül, nem bocsáthatatik, hanem a levéltárba tétetik, hol bármely tag megtekintheti, s honnan a szerző, kiletének igazolása mellett, annak idején vissza is veheti.

Tizenhetedik (összes s philos. törvény- és történet-
tudományi osztály) ülés.

1864. május 9-én.

Mélt. báró Eötvös József másodelnök úr elnöklete alatt.

125. Duka Tivadar lev. tag „A Ganga deltája
ég alji viszonyai“t tárgyzó értekezéssel foglalta el székét.

126) Fabó András lev. tag ily című székfoglaló érte-
kezést tartá: Beythe István életrajza.

127) Greguss Ágoston rend. tag, bíráló és az Értesí-
tőben kiadás végett, bemutató Szeberényi Lajostól „A z
újabb kor gyakorlati iránya“ című értekezést.

Bíráló alá fog adatni.

128) Rómer Flórián lev. tag jelenti, hogy Schulez Ferencz
építés a bécsi művészeti akadémia által kiadott utazási főlvételek
első évi folyamával, mely már a kereskedésből kifogyott, gyarapítá
a M. Tud. Akadémia könyvtárát, igérvén, hogy e mű második évi
folyamát is, mihelyt megjelenik, azonnal megküldi.

A becses gyűjteményt, mely több hazai épület rajzait is
közli, hazafui köszönettel fogadja a M. Tud. Akadémia, — miről az
ajándékozó, levélben lesz értesítendő.

Tizennyolczadik ülés.

1864. május 23-án.

A nyelv- és széptudományi osztály részére.

Kubinyi Ágoston tiszt. tag elnöklete alatt.

130) Mátyás Flórián lev. tag ily című értekezést ol-
vasa: „Régi magyar családi és időnevezetek.“

131) Fogarasi János r. tag hún történeti bevezetést
terjeszte elő ily című értekezéséhez: „A székely népköl-
tési gyűjtemény nyelvészeti tekintetben.“

132) Toldy Ferencz indítványa folytán Fáy András tisz. tag fölkéretni határoztatott, hogy az általa régebben készített cigány nyelvtant és szótárt, használat végett, közölje a nyelvtudományi osztályal.

133) A titkok jelenté, hogy a nyelv- és széptudományi osztály a közelebb bírálat alá adott pályaművek bírálóivá a következő tagokat választotta: I. Lucanus Pharsaliája fordításainak bírálóivá: Fábrián Gábor rendes s Torkos Sándor és Imre Sándor levelező tagokat. II. A festészet történelme bírálóivá: Henszlmann Imre, Barabás Miklós és Ormós Zsigmond levelező tagokat. III. A nyelvtudományi pályamű bírálóivá: Arany János, Ballagi Mór és Toldy Ferencz rendes tagokat. IV. A római irodalom-történet bírálóivá: Balog Pál és Toldy Ferencz rendes s Szvorényi József lev. tagokat.

Tudomásul vétetett.

134) Pászthory Endre hazánkfiának Philippopolisból küldött értekezése: „A magyar nyelv rokonsága a török nyelvvel.“ általtétetett a nyelvtudományi állandó bizottsághoz.

Tizenkilencedik (összes és philosophiai, törvény- és történettudományi osztály) ülés.

1864. május 30-án.

Mélt. gr. Dessewffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

136) Toldy Ferencz r. tag megemlítvén, hogy ma 78 éve született Fáy András, indítványozá, hogy az Akadémia küldöttség által fejezze ki üdvözlését nagyérdemű tiszteleti és igazgató tagja irányában.

Ez indítvány közhelyesléssel fogadtatván, az indítványozón kívül még Kubinyi Ágoston tisz. s Ballagi Mór, Csengery Antal és Erdy János rendes tagok küldettek ki, azonnal megvinni az akadémia szíves üdvözlését és szerencsekívánatait. A küldöttség — mint Kubinyi Ágoston tisz. tag még az ülés folyama alatt jelenté — egy karszéken ülve találta a több idő óta betegeskedő ünnepelt férfit. Az akadémia üdvözlését Toldy Ferencz r. tag tolmácsolá. Fáy And-

rás szerényen elhárítá magáról a magasztalásokat, a hazafiúi kötelesség egyszerű teljesítésének mondván mindazt, a mit az irodalomban és közpályán tett; s meleg szavakban fejezte ki köszönetét, háláját az akadémia és egyes tagjai irányában a szíves megemlékezésért, azon obajtással végezvén beszédét: adja Isten, hogy tudományos akadémiánk a dicsőségben versenyezhesen Európa más, hasonló intézeteivel.

137. Thaly Kálmán lev. tag ily című értekezéssel foglalta el székét: „Bottyán János, II. Rákóczy Ferencz vezénylő tábornoka.“

138) Olvastattott a statistikai bizottság f. é. május 12-én tartott gyűlése jegyzőkönyvének következő pontja: Lónyay Menyhért t. tag megemlítő, hogy az urbéri szabályozás fokenkénti előhaladásának kimerítő ismerete statistikai és nemzetgazdasági szempontból nagyon érdekes. A m. kir. Curia 1861. septemb. havában kezdé a birtokrendezési ügyekben a bíraskodást, s erről közöltünk is már némi adatokat. Ámde az 1848. előtt s azután a cs. k. urbéri bíróságok felállítása óta végrehajtott urbéri szabályozásokról még semmit sem közölhattünk. Tudjuk pedig, hogy az urbéri bíróságok felállításkor az 1848-ig tett birtokrendezéseket tárgyazó adatok hivatalosan országszerte összegyűjtettek. A helytartótanács tehát kétségkívül mind ama régibb, mind az urbéri bíróságok működése alatt lefolyt birtok-rendezésekre vonatkozó adatoknak birtokában van. Ezeknél fogva Lónyay Menyhért indítványozá, hogy az akadémia a helytartótanácsától kérje:

- 1) az 1848-ig végrehajtott s
- 2) az urbéri bíróságok működése alatt elintézett birtokrendezési egységekre és perekre vonatkozó adatok közlését.

Azonban a birtokrendezés statistikája nagyon hiányos, ha csupán az ítéletek számát és a községek neveit foglalja magában, s nemzetgazdasági tekintetben csak az által lesz becsessé, ha az egyes tagosított határok, az urbéri magán birtok, közös legelő, s a volt földes urak birtoka kiterjedését, minőségét és azt is kimutatja, hogy mily arányban állanak egymáshoz a birtokok területileg, s végre, mennyi hasítottatott ki a községek, egyházak, népiskolák számára. Az adatok, melyeket eddigelé a Curiától kapott a bizottság, csak a harmad-

bírósági ítéletek számát s azon községek neveit mutatják ki, melyekben urbéri readezés történt. Lónyay Menyhért tehát még azt is indítványozá, hogy az akadémia az országbíróhoz intézendő levélben az eddig közzölt adatokat megköszönvén, a Curiától a birtokrendezési ügyről az említett tárgyakra kiterjedő részletesebb adatok szíves közlését eszközölje ki. A bizottság ez indítványokat ajánlja az akadémia figyelmébe.

Az előadott indítványok értelmében a nm. m. k. Helytartótanácshoz fölterjesztés s országbíró úr ő nmgához levél határozott intéztetni.

139) Kra j n e r I m r e lev. tag Alsó-Farkason 1864. apr. 20-án kelt levelében tudatja, hogy a M. Tud. Akadémia levelező tagjai közül kilép.

Tudomásul vétetett.

140) Olvstatott Magyarország kir. helytartójának Budán, 1864. május hó 16-án ¹⁸⁶²/el. sz. alatti kelt levele, mely mellett a szatmári püspöknek az akadémiahoz intézett levelét, a fekete-árdói kath. templom falfestményeinek másolataival s a nevezett püspök erre vonatkozó jegyzeteivel együtt általteszi. — Olvstatott továbbá Haas Mihály szatmári püspök ő nmgának a fenebbi átirat mellett közzölt következő levele: „Nagy tekintetű Akadémia! Mély tisztelettel bátorkodom a tekintetes Akadémia elé terjeszteni a fekete-árdói kath. templom falfestményeinek szalmapapírra levett másolatait, néhány felvilágosító észrevétellel, kérvén a nagytekintetű Akadémiát, méltóztassék azokat kegyesen venni, és ha érdemeseknek tartja e hazai szent régiségeket figyelmére, velem parancsolni; mitőlem telik, ezer örömmel azon leszek, hogy utasítását teljesíthessem. Van még Fekete-Ardó mellett Szőlősvég-Ardón egy más régi templom, már több év óta tető nélkül, és ez is tele van szent festményekkel, mióta az eső lemosta falairól a meszelést. De ezen templom, mely könnyen helyre volna hozható, a reformátusoké. Ha még sokáig marad tető nélkül, elpusztúl. Van szerencsém egyszersmind ide mellékelni a szatmári egyházmegyében még fenálló gót stylben épült templomok jegyzékét. Mély tisztelettel maradván Szatmárt, 1864. márczius 27-én, kész szolgálja Haas Mihály, szatmári püspök. — Felhozattak végre püspök ő nmgá mellékelt jegyzetei-

ből a következő végsorok: „Szívesen megvenném a reformátusoktól Szőlősvég-Ardóban a régi templomot falfestményeivel együtt és helyrehoznám, ha eladnák, miután ők csak 60-an lévén, soha sem lesznek képesek azt felépíteni, — pusztulásnak engedni pedig nagy veszteség volna e szegény hazára nézve. Talán sikerülne a t. Akadémiának kegyes közbenjárására annak átengedése vagy legalább némi helyre-állítása.“

Az akadémia levélben határozta kifejezni köszönetét püspök úrnak a hazai műemlékek fentartása körül kifejtett tevékenységeért és áldozatkészségeért, tudtván vele, hogy a fekete-ardói templom és falfestményeinek megvizsgálására és lefestésére az archaeologiai bizottság kebeléből, melyhez a küldött rajzok és nagybecsű történelmi jegyzetek általtétettek, küldöttség fog a helyszínére kimenni. A szőlősvég-ardói templomra nézve pedig, melynek megóvására — Ballagi Mór rendes tag megkeresése folytán — az illető egyházmegye reform. esperese addig is ajánlkozott, püspök úr ő nagyméltósága szíves ajánlatának megemlézése mellett, fel fog hivatni a tiszántúli superintendens egyházi főgondnokának figyelme az akadémia által.

141) A londoni Royal Society 1864. január 13-án kelt levelében előadván, hogy a tudományos emlék- és folyóiratok jegyzékét készítettén 1800-tól 1863-ig, közli a már egybe írt jegyzéket, kérve az akadémiát, hogy azt a könyvtárában meglevő emlék- és folyóiratok cím- és tartalom-jegyzékével kiegészíteni sziveskedjék.

A mellékelt jegyzék kiegészítés végett, kiadatik az akadémia könyvtárnokának.

142) Wenzel Gusztáv r. tag indítványa folytán a Matica Srbskának az akadémia kiadásai 1858-tól fogva, s ezentúl is rendszeren megküldetni határozatnak.

143) Bgr. ily című értekezése: „Első okolat az emberi nem közös származási történetéhez, a jolof, kamsadai, fukacsir, tunguz, zsidó, szláv, német, román, kadi, jakut, magyar és aleut számnév-rendszerek hasonlatából“, bírálat végett kiadatik a nyelvtudományi-bizottságnak.

144) Peregrinus értekezése: „az égi testek mozgásának

okáról" — bírálat- és véleményadás végett az állandó mathem. és természettudományi bizottsághoz tétetik által.

145) Előterjesztetett a pesti kereskedői testületnek, Kochmeister elnök és Vecsey Sándor másodelnök által aláírt következő levele: „Tisztelt Akadémia! Midőn a t. Akadémia a magyar kereskedelmi műszótár készítése iránt tett indítványnak az alulírt kereskedői testület általi felkarolásáról értesülvén, e tekintetben közreműködésre méltós. Fogarasi János úrban egyik érdemdús tagját jelölé ki, nem csekély mértékben járult az eszme valóstításához. A mint a testület az ügy pártfogása által egy részt buzdítást nyert, úgy más részt a kijelölt tag elismert tudományossága és ernyedetlen munkásságában a legnagyobb biztosítékát találta annak, hogy a kitűzött czél lehetőleg megközelíttessék. A szótár immár elkészülvén, indítva érezzük magunkat, a tisztelt Akadémiának vállalatunk hathatós előremozdításáért hálás köszönetünket nyilvánítani. Szerencsénk van egyúttal a szótárnak egy példányát azon tiszteletteljes kérelmünk mellett átszolgáltatni, fogadja azt a tisztelt Akadémia azon hazafiúi érzelmek és törekvések jeléül, melyek a pesti kereskedői testületet lelkesítik. Mély tisztelettel Pest, 1864. april 30-án.“

A M. Tud. Akadémia, midőn köszönetet mond a megküldött szótárért, nem mulaszthatja el egyszersmind hazafiúi elismerését nyilvánítani a főváros derék kereskedői testületének, a nemzeti mivéltetés érdekében tanúsított hazafias buzgalmaért és áldozatkészégeért.

146) A titoknok jelenti, hogy Haan Lajos evang. lelkész, Békés-Csabán, 1864. május 28-án kelt levelében, a statistikai közleményekbe adott értekezéseért járó tíz forint tiszteletdíjat, addig is, míg többet tehetne, az akadémia alaptőkéje növelésére ajánlja föl.

Köszönettel fogadtatott.

147) A bécsi császári, s a bajor és göttingai kir. tudományos akadémiák, a Societé impériale géographique de Russie, a Verein zur Erforschung der rheinischen Geschichte und Alterthümer, végre a Societé de la numismatique belge köszönetet mondanak a M. Tud. Akadémia könyvküldeményeiért.

Tudomásul vétetett.

148) Greguss Ágost r. tag bemutatja néhai Horarik János

végrendeletét, melyet Nicolayné szül. Csehy Anna asszonyság, a végrendelező meghagyásából, ennek balála napján küldött hozzá azzal a megbízással, hogy azt az akadémia levéltárába tegye le.

Szokatlan dolog lévén, hogy az akadémiát nem érdeklő végrendeletek magánosok által az akadémia levéltárába tétessenek le, a bemutatott végrendelet a fent írt asszonyságnak, a benyújtó rendes tag utján visszaküldetni határozatott.

149) A titoknok jelenté, hogy 1864. april 26-tól május 30-ig ajándékuul vagy cserében a következő könyvek érkeztek be :

1. Kais. Akademie der Wissenschaften. Bécs. Sitzungsberictht, Jahrgang 1864. nr. 9. 12.

2. Société de la Numism. Belge : Revue de Numismatique Belge. 4-ième Série. Tome II, I-ière livraison. Bruxelles.

3. Alterthums-Verein, Bécs : Berichte und Mittheilungen. Band. VII. 1864.

4. Royal asiatic Society. London: The Journal of the R. Asiatic Society. Vol. XX. Parts III. et IV. London, 1863.

5. American Philos. Society, Philadelphia : Proceedings. Vol. IX. nr. 69.

6. Verein zur Erforschung der rhein. Gesch. und Alterth. Mainz : Zeitschrift des Vereins. II. B. 3. Heft. Mainz, 1863.

7. K. Preussische Akad. der Wissensch. Monatsberichte aus dem Jahre 1863, Berlin, 1864.

8. K. Gesellsch. der Wissensch. zu Göttingen : a) Gött. Gelehrte Anzeigen I. II. III. Auf das Jahr 1863. b) Nachrichten von der Georg. August. Universität und der königl. Gesellschaft der Wissensch. zu Göttingen von J. 1863. nr. 1—21. c) Abhandlungen. XI. Band, Göttingen, 1864.

9. K. Bayrische Akad. der Wissensch. Sitzungsberichte, 1864. I. 1—2. München, 1864.

10. K. Böhmisches Gesellsch. der Wissenschaften : Sitzungsberichte, Jahrgang 1863. Januar—Juni. Juli—December. Praga, 1863—64.

11. Germ. Museum, Nürnberg : Anzeiger zur Kunde deutscher Vorzeit, 1864. nr. 3.

12. Magyar kir. Helytartó Tanács: Az 1862. világiállításkor készült austriai kiállítási könyv hat példányban.

13. Kanitz et Pauli Kitaibelii Additamenta ad Floram Hungaricam, Halle, 1864.

14. Pesti kereskedői Testület: Német-magyar kereskedelmi műszótár. Pest, 1864.

15. Palugyay Imre: A kapcsolt részek történelmi jogviszonyai Magyarországhoz. Pozsony, 1864.

16. Erdőszereti Lapok szerkesztősége: Erdőszereti lapok VI. évf. 5-ik füzet. Selmecez, 1864.

17. Tormay Károly: A Rókus-kórházban 186 $\frac{2}{3}$ -ban ápoltak kimutatása. Pest, 1864.

18) Tiszai vasúttársaság: Protokoll der am 30. April 1864. abgehaltenen Generalversammlung. Bécs, 1864.

19. Hollán Ernő: Magyarország forgalmi szükségletei s a vasúttügy újabb kifejlődése. Pest, 1864. Két példányban.

20. Markovics Iván: Gyorsírászat, 1864. 9-ik szám.

Huszdik ülés.

1864. június 7-én.

A mathem. és természettudományi osztályok részére.

Mélt. gr. Dessewffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

151) Dr. Rózsay József lev. tag székét ily című értekezéssel foglalta el: „Észleletek az aggok élet- és kórtani köréből, a pesti városi agg-gyámodlának 34 évi statistikájával 1830-tól 1863-ig.“

152) Dorner József lev. tag a Ranunculaceák családjába tartozó Ceratocephalus Orthoceras Decand. növényfajról értekezett.

Huszonegyedik ülés.

1864. június 13-án.

*A philos. törvény- és történettudományi osztályok részére.**Kubinyi Ferencz r. tag elnöklete alatt.*

154) Ráth Károly lev. tagtól ily című értekezést olvasa föl a jegyző: „Az Ozman uralkodóház egy ága Magyarorszáiban.“

155) Henszlmann Imre lev. tag „A byzanti építészetről“ írt munkájából olvasa fel mutatványképen egyes részeket.

E mű az osztály által az Évkönyvekbe felvétetni ajánlatik.

157) Olvastatott Wodianer Albert úrnak Pesten, 1864. május 31-kén kelt levele, melynek kíséretében a békésmegyei birtokához tartozó ügynevezett Zsófia-majorban talált régiségeket, azzal a megjegyzéssel küldé be az akadémiához, hogy a szántóvas és láncsa hegye szántás alkalmával mintegy 6—7 hüvelyknyire, a buzogány pedig az ügynevezett Iván-fenéki csatorna ásatása alkalmával mintegy 3 lábnyi mélységben találtattak.

A beküldött régiségeket köszönettel fogadja az akadémia, s előbb, véleményezés végett az archaeologiai bizottsághoz, majd a nemzeti muzeumba általtétetni határozza.

158) A jegyző bemutatá Dethier úrnak Konstantinápolyban 1864. május 30-án kelt levelét, melyben a levélíró előadván, hogy báró Prokesch Osten internuncius ő nmgga a M. Tud. Akadémia archaeologiai bizottsága észrevételeit a serail-könyvtárban található Corvina ő általa készített jegyzékére vonatkozólag közölte vele, ez észrevételekre viszont közli felvilágosításait és javaslatait.

E levél véleményadás végett az archaeologiai bizottsághoz tétetett által.

159) Ugyancsak Dethier úr ily című munkáját küldé be ki-nyomatás végett az akadémiának: „L' Augustéon, ou la statue

colossale et équestre de bronze de Justinian le Grand, d'après une peinture inédite, d'un Manuscrit probablement de Corvin maintenant du sérail à Constantinople, faite vers 1440. par Nimphirius, sous la direction de Cyriaque Pizzicolti d'Ancone, avec texte et un grand nombre de gravures par le Dr. Ph. A Dethier, Dir. du coll. J. et R. d'Autriche à Constantinople; publiée par l'Académie Royale de Hongrie à Pesth."

Véleményadás végett szintén az archaeologiai bizottságnak adatott ki.

160) Előterjesztetett Dr. Dudik Béda tanár és külső tagnak Brünben, 1864. május 31-kén kelt levele, melyben köszönetet mond, hogy a M. Tud. Akadémia tagjául választá, s biztosítja e tudományos intézetet, hogy minden alkalmat fel fog használni, „um durch Wort, Schrift und That mich einer Ehre würdig zu bezeugen, die ich um so höher stelle, je glänzender die Namen jener Männer sind, die sich das edle, tapfere Volk der Magyaren zu Führern erwählt hatte auf dem Felde der Wissenschaft und denen nun folgen zu dürfen sich glücklich preist.“

Tudomásul vétetett.

161) Sziszeki N. úrtól ily czímű kézirat küldetett be: „Vas megye egyházi conscriptiója a XVII. században.“

Köszönettel fogadtatott.

Huszonkettedik ülés.

1864. június 20-án.

A nyelv- és széptudományi osztály részére.

Kubinyi Ferencz tiszt. tag elnökele alatt.

163) Gönczy Pál l. tag Brassai Sámuel l. tag ily czímű értekezését olvasá: „Mondattan. Második (tízetes) rész.“

164) Id. Mándy Péter újabb, immár XV-ik közleményét küldi be a nagy szótárból kimaradt szóknak, — egy névtelen orvos hasonló tartalmu jegyzeteivel együtt.

Köszönettel fogadtatván e szógyűjtemények, általtétetnek, használat végett, a nagy szótár szerkesztőihez.

165) A jegyző jelenti, hogy Sárközy Títusz úr Horváth Ádám ily című eredeti kéziratát küldé be a M. Tud. Akadémia könyvtárába: „Magyar Arion, azaz: muzsikai hangmértékekre írott énekek stb.“

Köszönettel fogadtatott.

H u s z o n h a r m a d i k (philos. törv. és történettudományi
s összes) ü l é s.

1864 június 27-én.

Gebhardt Ferencz rendes tag elnökele alatt.

167) Hunfalvy János lev. tag bemutatá a magyar birodalom természeti viszonyai leírását tárgyazó munkájának eddig megjelent két kötetét; s ez alkalommal egyszersmind az osztrák birodalom, Magyarország és Erdély némely közelebről megjelent térképét ösmerteté.

168) Toldy Ferencz r. tag az archaeologiai bizottság jelentését adá elő, Dethier levelére s az abban foglalt javaslatokra nézve, a Corvina bibliotheca maradványait illetőleg. A bizottság úgy vélekedik, hogy a mi csak a konstantinápolyi serail-könyvtárban van, mind Corvina-féle codex, s javaslatait következő indítványokban terjeszté elő:

Alakíttassék egy pénzalap, melyhez az akadémia a maga részéről évenként ezer forinttal, s a bizottság által fölhivandó honfiak önkéntes adakozásaikkal, a kormány pedig, mely e végett szintén fölkéretnék, az országos szükségekre rendelt pótdoból segélyezéssel járulnának.

E pénzalapból a Corvina kiadatlan codexei, bár hol találtassanak, Memorabilia Bibliothecae Corvinae cím alatt, a Mátyás király könyvtára történelmét tárgyazó bevezetéssel, valamely általánosabb elterjedéssel dícsékvő európai nyelven adassanak ki, — e gyűjteménybe előre is felvételvé Dethier francia munkája Justinian

nagy ércszobráról. A díjazás 10 aranyban állapíttatnék meg a munkák egy-egy ívétől.

Alakíttassék e munkák kiadására az akadémia kebelében egy állandó bizottság, melynek Dethier úr, a konstantinápolyi osztrák cs. iskola igazgatója is tagjává nevezessék ki.

Végül ohajtását fejezé ki az archaeologiai bizottság, hogy a nyelvtudományi osztály Dethier urat, mint a ki állandóan Konstantinápolyban lakik, s a Corvina maradványainak kiadásában fáradozik, a közelebbi nagygyűlésnek külső tagul ajánlja.

E javaslatok oly megjegyzéssel, hogy az első pont pénzügyi része az igazgató tanács figyelmébe fog ajánlatni, s azon módosítással fogadtattak el, hogy a Memorabilia Bibliothecae Corvinae magyar bevezető és magyarázó szöveggel, s az e gyűjteménybe felveendő monographiák szintén magyar nyelven adassanak ki. Az állandó bizottság tagjaiul ugyanazok jelöltettek ki, a kik előbb a konstantinápolyi útra, hozzájuk adatván Kubinyi Ferencz tisz. tag, és Dethier, mint külső tag. A jelentés-tevők azonban, látva a tárgyalás folyamában felmerült nehézségeket, magokat az ez ügyben való részvevéstől fölmentetni kérék: mi iránt a legközelebbi szintén összes ülésre nyilatkozványt fognak adni.

169) Olvastatott a nm. m. kir. helytartótanácsnak Budán f. évi június hó 20-án 34253 sz. a. kelt következő intézménye: „Értésére esvén ezen kir. kormányzóknak, hogy az akadémia pénztára számára a Vitéz József-féle alapítványból az 1845-ik évi Szent András hó 9-én 1941. sz. a. kelt nádori rendelvénnyel állandólag utalványozott 100 váltó, vagyis 42 o. é. frtnyi járulék 1855. január 1-től kezdve többé fel nem vétetett, s azóta a muzeumi alap számadásaiban, mint valódi szenvedőleges hátralék világlatban tartatik, ennélfogva felhivatik az akadémiai elnökség, hogy az eme járulék fejében 1856-ki január hó 1-től 1863-ki october hó végéig járó 371 fot az ez iránt egy úttal értesített helybeli cs. k. országos főpénztárnál az akadémiai pénztár részéről fölvétetni, és úgy ezen öszveget, mint az ezentúl évenként rendszeren felveendő későbbi járulékokat is, az idézett nádori rendelvénnyel közölt alapító levélben meghatározott czélokra fordíttatni ne terheltelessék?”

Ezen k. intézmény, kellő intézkedés végett, kiadatik a m. elnökségnek és a pénztárnoknak.

170) A jegyző előterjeszté Girk György pécsi püspök ő mgának az akadémia elnökéhez intézett következő levelét: „A M. Tud. Akadémiának mult évi október 30-án kelt nagrabecsült levelét hazafiúi örömmel üdvözölvén, nem késtem székes-egyházam káptalanával együtt oly intézkedéseket tenni, hogy székes-egyházamban, különösen az altemplomba vezető, de elfalazott két-két lejárásban találtató, és a műtörténeti értéknek nagy jelentékenységevel bíró faragványok s domborművek, melyek nagy részt falak által elzáratvák, a honi szobrászat középkori állapotának megismerésére szemlélhetőkké tétessenek. E czéiből a jelenleg fenálló lépcsűzetek, úgy mint vannak, kívül meghagyatván, belül, illetőleg az altemplomban, mindkét részről a régi ámbitusok meg fognak nyitítani, és elmozdítatván az értelmetlen elfalazás és vakolás, a régi domborművek és faragványok előtűnni és napvilágra fognak jönni a szakértők és a régiségbúvárok közohajára, a honi ősrégi szobrászat megismerésére, és általán a művészet érdekének emelésére. Mindkét ámbitus mégis bezárható ajtóval leend ellátva, nehogy avatatlan kezek a domborműveken torzításokat tehessenek, és hogy emez ősrégi maradványok jövőre kellően megőriztessenek. — A székesegyházon kívül létező földalatti kápolnára nézve a tudós Henszlmann úrnak terve szerint a kápolna fölötti földréteg föl fogván ásatni, hogy a kápolna kúpja e nyáron át teljesen kiszáradjon, és mesterséges tapasztal — czeumentummal — bevonatván, ezen ősrégi maradvány is a nedvesség kártékony hatása ellen mindenkorra czélszerűen megóvassék. — Ezen intézkedésemről van szerencsém Méltóságodat, és az általam mélyen tisztelt Magyar Tud. Akadémiát tiszteletteljesen értesíthetni. Kitünő tisztelettel maradván Pécsen, 1864. június 18-kán.

Örvendetes tudomásul vétetett.

171) A mathem. és természettudományi állandó bizottság részéről jelentetett, hogy a női díjra beérkezett öt növénytani pályamunkára bírálókul Gönczy és Hazslinszky I. tagok, s póttagul Dörner József I. tag, — az állati élettanra beérkezett egyetlen pá-

lyamí bírálóiul pedig Pólya József r. és Jendrassek Jenő l. tagok, s póttagul Lenhossék József l. tag választattak meg.

Tudomásul vétetett.

172) Szabó József lev. tag jelenté, hogy Matolay Viktor ügyvéd Homonnán Zemplén megyében Sátoralja-Ujhely nagy félfv nagyságban készült fényképével kedveskedik az akadémiának. E fénykép azon könyomat után készült, melyet Matolay úr 1841-ben saját fölvétele után adott ki.

A M. Tud. Akadémia köszönettel fogadta a földtani és borászati tekintetben egyaránt érdekes vidék fényképét, mely az akadémiái térképek és geológiai tájképek tárczájában méltó helyet fog elfoglalni.

173) 1864. május 30-tól június 27-éig ajándékul vagy cserében a következő könyvek érkeztek be:

1. Kais. Akad. der Wiss. in Wien: a) Sitzungsberichte. Philos. — histor. Classe: XLII. Bd. 2. 3. Heft. XLIII. B. 1. 2. H. XLIV. Bd. 1. $\frac{2}{3}$. H. XLV. B. 1. H. — Mathem. — naturwiss. Classe: 1863. I. Abth. nr. $\frac{4}{5}$ $\frac{6}{7}$ S. $\frac{9}{10}$. II. Abth. Nr. 5. $\frac{9}{7}$ S. 9. 1864. I. Abth. nr. 1. II. Abth. nr. 1. — b) Denkschriften Math. — naturw. Cl. XXII. Bd. — c) Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen XXX. B. 1. 2. H. XXXI. Bd. 1. H. — d) Fontes rerum Austriacarum. IV. Bd. I. Abth. — e) Jahrg. 1864. Nro. 13.

2. Geolog. Reichsanstalt. Bécs: Jahrbuch der Geolog. Reichsanstalt. 1864. XIV. Bd. nr. 1.

3. Brit kormány London: a) Statistical Tables relating to the Colonial and other Possessions of the United Kingdom. Part VIII. (1861.) London, 1863. — b) Annual statement of the trade and navigation of the U. Kingdom in the year 1862. London, 1863.

4. Royal Geographical Society London: a) Journal of the R. Geogr. Society. Vol. XXXII. — b) Proceedings, 1863. Vol. VIII. nr. 1. 2.

5. Az anthropological Review szerkesztősége, London: The Anthropological Review. London, 1864. May nr. 5.

6. A portugál Tud. Akadémia: Lissabonból: a) Memorias

da Academia. Secunda classe. Tomo II. Parte 2. Lissabon, 1861. —
b) Corpo Diplom. Portuguez. Tomo I. Lissabon, 1862.

7. Société de la Numismatique Belge. Brüsszel: Revue de la Numismatique Belge. 4 Série. Tome II. 2. Brüsszel, 1864.

8. Der Würtemb. Alterthumsverein Stuttgart.: a) Schriften des würtemb. Alterthums-vereins. Sechstes Heft, 1863. — b) Jahreshefte des Vereins. X. Heft Stuttgart.

9. German. Museum. Nürnberg: Anzeiger. Elfter Jahrgang. nr. 4.

10. A pápai nyomda részéről: Magyarország történelme, különös tekintettel a jogfejlésre. Irta Bocsor István, történet- és államjogtanár. IV. füzet. Pápa, 1864.

11. Az Erdőszeti lapok szerkesztőségétől: Erdészeti lapok. III. évf. 6. füzet. Selmecz, 1864.

12. Chyzer Kornél l. tag: Über die Mineralquellen des Sáros-Comitates in Ober-Ungarn. (Aus dem Jahrbuche der k. k. geolog. Reichsanstalt) 1864.

13. Deák N.: Sárospataki Füzetek. IV. évf. I. 1860. *Pótlékul.)

14. Komáromi Dániel Holdmező-Vásárhelyről, a ref. egyház presbiteriumának megbízásából: A Peleskei Notáriusnak pokolba menetele. Basilie, 1792.

15. Ney Ferencz l. tagtól: „Emlékirat a pestvárosi főreál-tanoda zászlajának szentelési ünnepélyéről, 1864. junius 12.“ Pest, 1864.

16. Poor Imre l. t.: A görvegek (scrophulides) vagyis a görvély-okozta bőrbántalmak megállapítása és beigtatása a bőrbetegségek természeti rendszerébe. Irta Poor Imre. Pest, 1864. (Máscdik javított kiadás.)

17. Szathmáry Károlytól, mint szerzőtől: a) Az Alföld és Fiume. Pest, 1864. b) Baja szerepe Magyarország kereskedésében és lehető összekapcsolása az alföldi vasúttal. c) A tervezett zimony-fiumei vasút és Magyarország érdekei. Pest, 1864.

18. Tóth István, mint szerkesztőtől: Székesfehérvári borászesarnok, szellemi gyűldéje a szőlőszet és borászat ügybarátinak. 1862. Első évi folyam. Székesfehérvárott.

19. Katona Lajos Tamás-Kátáról: Kolinovics Gábor „Rerum Hungaricarum Libri etc“ című két kötetes kézírata.

Huszonnegyedik (math. és természettud. osztály
s összes) ülés.

1864. július 4-dikén.

Mélt. gr. Desseuffy Emil elnök úr elnöklete alatt.

175) Poor Imre I. tag székfoglaló értekezést tart, melynek tárgya volt: „Adalék a természet orvosi czél-szerűségéhez — vagyis: minden azonos éghajlatu vidék meg-termi az otthonos betegségek gyógyszerét.

176) Balla Károly I. tag „A föld delejességéről s miként forgásáról, mint az időtan alapjáról“ értekezett.

177) A matematikai osztály javaslatára, a következő nagy jutalmat illetőleg, az ekkép szerkesztett hirdetmény határozottatott közzé tétetni a lapokban :

„Miután a M. Tud. Akadémia legközelebbi nagy gyűlésén az akadémiai nagy jutalom és a másod, vagyis a Marczibányi-jutalom kiadásának sora a matematikai szakosztályra kerül: felszólítatnak mindazok, kiknek e szakosztályhoz tartozó munkájuk, — nevezetesen: a tiszta mathesis, mechanika, matematikai természet-tan, csillagászat, geodaisia, építészet (polgári és vízi), hajózási és hadi tudományok, műtan és a bányászat köréből, 1858. január 1-től fogva egész 1863. dec. 31-kéig, nyomtatásban megjelent, hogy azokat 1864. november 1-eig az akadémia titoknoki hivatalához küldjék be, följegyezve egyszersmind röviden, a mit munkájuk kiváló vonásának tartanak.“

178) Frivaldszky Imre r. tag a f. é. jegyzőkönyv 48-ik pont-jában Hradszky Józsefnek „A méhek boncz- és élettana“ című munkája bírálásával levén megbizva, jelenti, hogy e mű hazai irodalmunkat e szakban oly munkával fogja gazdagítani, mely a méhek természetrajzi megismertetése alapján az okszerű s így jövedelme-

zőbb méhézetet is elő fogja mozdítani, minélfogva annak kinyomataása tudományos és gazdasági szempontból egyaránt ajánlandó. Egyébiránt kívánatosnak mondja bíráló, hogy a munka nyelv tekintetében, mielőtt sajtó alá adatik, kijavíttassék.

A fentirt mű, melyről bemutatásakor Pólya József rendes tag is hasonló dicsérettel nyilatkozott, ez újabb bírálat alapján, kinyomtatásra ajánltatik az igazgató tanácsnak, s mélt. elnök ur ölkéretik, hogy a jövő évi költségvetés készítésekor, e munka nyomtatási költségeire is legyen tekintettel.

179) A jegyző jelenti, hogy Neumann Sámuel távirtdai hivatalnok Déésről meteorologiai észleleteket küld be a M. Tud. Akadémiának 1862. és 1863. évekről.

Köszönettel fogadtatván, az állandó math. és természettudományi bizottsághoz tétettek által.

180) Dr. Weszelovszky Károly úr Árvaváraljáról beküldött, 1864. május havi meteorologiai észleletei szintén köszönettel fogadtattak, kiadatván a matematikai és természettudományi állandó bizottságnak.

181) Chyzer Kornél l. tag Bártfáról, 1864. június 12-ről írja a titoknokai hivatalnak: „Hazslinszky lev. tag megbizást kapott a t. akadémiától, hogy a mellékelt térképek alapján készítse el Sáros-megye földtani abroszát. E megbizásnak eleget téve, hozzám küldte a térképeket. Az általa kifestett példányra a forrással bíró helységek magyar neveit nem írhatom föl, mert a sok igazítás végett a lithograph alig tudna eligazodni rajta. E czélra szükséges volna, hogy a köre véssett, a helységek nevein kívül minden egyébét ábrázoló térkép hozzám küldessék, hogy arra írhassem fel a helységek magyar neveit. Ezeket egyébiránt az én eredeti földabroszomon, melyet Pesten létemkor Szabó József tanár úrnak adtam át, láthatni. Hogy a térképen első pillanatra a forrással bíró helyre reá lehessen ismerni, s még a forrás nemére is, — a lithograph oly módon jelezze az egyes helységek neveit, mint az ide mellékelt lajstromon láthatni. Ugyancsak ezen csomagban küldöm ugyanazon értekezés nemet kivonatát, melyet egy esztendővel későbbben küldtem Bécsbe, mint az eredetit Pestre, s ime már megjelent, holott a magyar, a matematikai és természettudományi Értesítő szerkesztőjé-

nél maiglan is, másfél év után, csak kézirat. Ez idő alatt szaporodott ásványvizeink irodalma, gyarapodtak ismereteim, s nehogy kivonatom teljesebb és pontosabb legyen helyenként a magyarnál, kérem a correcturát reám bízni.

Ez előadásra megjegyeztetett, hogy az értekezés kiadása körüli késedelemnek oka azon körülmény, mivel az akadémia Chyzer lev. tag értekezését térképpel kívánta kiadni, s ezt a nevezett lev. tag csak most küldé be, most sem oly módon elkészítve, mint ohajtandó lett volna. Szóba jött továbbá az a kérdés: vajjon a kérdéses értekezés kinyomatása, a már megjelent terjedelmes német kivonat után, nem vált-e fölöslegessé? Nem lenne-e jobb, Hazslinszky lev. tag geologiai térképét, ha és a mennyiben eredetiségre tarthat igényt s az eddigi térképeknél jobb és teljesebb, külön, az utóbb nevezett lev. tag által készült magyarázó szöveggel adni ki?

Chyzer Kornél l. tag levele, a beküldött térképekkel, jegyzékkel s a nevezett lev. tag értekezése német nyelven megjelent kivonatóval együtt, vélemény-adás végett, általtétetik a math. és természettudományi bizottsághoz.

182) Olvastatott Dr. Tormay Károly pestvárosi főorvos következő levele: „Mint Pest város főorvosa a némely szakunkba vágó s tudományos buvárlatok létesíthetését elősegítő czélszerű intézkedésekről vagyok szerencsés a nagytekintetű akadémiaát értesíteni. Ugyanis Schenzl Guido tr. főrealiskolai igazgató lebeszeti észleleteihez hasonlóképen az igazgatásom alatti sz. Rókus kórházban is történnék észleletek, hol Schenzl tr. úrtól kapott eső- és párolgás-mérőhez baro-, thermo- és psychrometert is saját költségünkön szerezvén, itt felügyeletem alatt Molnár kórházi vegyész a lég- és páranomatot s légköri csapadékot napjában háromszor, szintűgy a harmatot is naponként a legszorgalmasabban s alapos tudományos szakavatottsággal észleli. E vizsgálatok utáni számítás eredményét a mult negyedévről vagyok szerencsés a nagytek. Akadémiának — ide mellékelve — kellő használat végett benyújtani. Fogadja a nagy. Akadémia szolgálatunk e parányi jelét szívesen. Ezután észleleteink eredményét havonként leszek szerencsés a nagy. Akadémiának beküldeni, hogy tudományos czélok eléréséhez is, habár csekélységgel, járulhassak. Kelt Pesten, 1864. junius 10-én.“

A M. Tud. Akadémia köszönettel fogadja a meteorologiai észleletekről beküldött jelentést, s azon ígéretet, hogy ez észleletek zentül is rendszeren folytattatni és beküldetni fognak. Miről a fent czímzett fő orvos úr levélben lesz értesítendő.

183) A jegyző előterjeszti Dobay József úrnak Pétermezőn 1864. april 22-kén kelt levelét, melyben tudatván, hogy az akadémia jegyzőkönyvének 412-ik pontja s a „Hadászat alapelvei“ című munkájára vonatkozó bírálatok közöltettek vele, kéri, hogy a hadi tudományok fejlesztése érdekében szerkesztett és jelen soraihoz mellékelt czáfolata is jegyzőkönyvileg vétessék föl és tárgyalassék. A czáfoló iratban foglalt tantételek fölvilágosítása végett egyszersmind csataleírásokat és rajzokat mellékelv levélíró, melyeket, használat után, saját költségén visszaküldetni kér.

Az akadémiai bírálatokra ellenbírálatok elfogadása és tárgyalása szokatlan dolog lévén, a beküldött ellenbírálat Dobay József úrnak visszaküldetni határozatott.

184) Toldy Ferencz rendes tag maga s Henszlmann Imre és Rómer Flóris lev. tagok nevében is egy nyilatkozatot olvas föl, melyben az akadémiának a Corvina Bibliotheca ügyében tapasztalt „lelkessedést kizáró“ eljárásával, „fanyar részvétlenségével“, a közelebbi ülés „hangulatával“ s egy tagnak akkor tett nyilatkozatával indokolják azon jelentésöket, hogy a Corvina-bizottmányból, mely a közelebbi ülésben, az ő indítványuk folytán alakítottat, kilépnek. — Méltóságos elnök ur megjegyzi e nyilatkozatra, hogy oly kifejezésekre, minők abban foglaltatnak, az összes akadémia irányában, egyes akadémiai tagnak a tanácskozás folyama alatt ejtett szavai soha senkit sem jogosíthatnak föl, legkevésbé azokat, a kiknek indítványait a többség határozatra emelte: a felolvasott nyilatkozat sértő kifejezéseit ez okból kötelességének tartja elnökileg visszautasítani. A mi pedig a nyilatkozat érdemét illeti: e részben határozatott.

A M. Tud. Akadémia, eddigi eljárása s különösen a közelebbi ülésnek az érintett ügyben hozott határozata után, mely — a magyarázatok szövegének nyelvére vonatkozó módosítást kivéve — mindenben a fenebb nevezett tagok indítványait fogadta el, merőben indokolatlannak és megfoghatatlannak tartja ugyan a nyilat-

kozatot benyújtó tagok eljárását: kilépésüket mindazáltal elfogadja; s az ezen kilépések folytán szükségeseeknek találandó újabb intézkedések javaslatba hozása végett, a Corvina bibliotheca ügyét, az archaeologiai bizottsághoz ismét általteszi.

H u s z o n ö t ö d i k ü l é s .

1864. július 11-én.

A philos. törvény- és történettudományi osztályok részére.

Kubinyi Ágoston igazg. és tiszt. tag elnökele alatt.

186) Salamon Ferencz l. tag ily czímű értekezést olvasa föl: „Zára ostroma 1311—1313-ban.“

187) A archaeologiai bizottság, a közelebbi ülésben vett megbízatásához képest, újlag tárgyalás alá vevén a Corvina bibliotheca ügyét, azon javaslatot terjeszti elő, hogy az ez ügyben június 27-én felállított külön bizottság teendői ruháztassanak az archaeologiai bizottságra, Budenz József lev. tag és Dethier úr is tagjaivá neveztetvén ki e bizottságnak.

E javaslat egyértelműleg elfogadtatott.

188) Az archaeologiai bizottság jelenti, hogy f. é. július 8-án tartott rendes ülésében felolvastatván Girk György pécsi megyés püspök ő mgának levele, melyben a t. akadémiát mind az ősrégi székes templom szentélye alatti imolában, mind a földalatti katakomba körül tett és teendő czélszerű változtatásokról értesíté, Henszlmann Imre bizottsági tag következőleg nyilatkozott:

„A pécsi püspök ő méltóságának levelében mondatik: A jelenleg fenálló lépcsüzetek, úgy a mint vannak, kívül meghagyatván, belül illetőleg az altemplomban, mindkét részről, a régi ambitusok meg fognak nyitattni, és elmozdítatván az értelmetlen elfalazás és vakolás, a régi domborművek s faragványok élőtűnnek és napvilágra fognak jöni.“ Ez lehetetlen: mert a jelenleg fenálló lépcsüzetek épen ezen elfalazásokon, vagyis inkább az e falak által hordott boltozaton nyugodván, mihelyt ezen elferdítő újabb fal lebontatik, ledől az általa tartott boltozat,

és ledőlnek a boltozatot megfekvő jelenleg fenálló lépcsők is. Ha tehát az érintett fal által elfödött régi domborműveket s faragványokat előtűntetni s napvilágra hozni akarjuk, a jelenleg fenálló, a két mellékhajóból a szentélybe vezető lépcsőzet elhordásával kell a munkát kezdeni, azután következik a boltozat elhordása s csakis végre lehet a donborműveket elfedő falakat elmozdítani.

„Eredetileg a domborművek az attemplomba lefelé vezető lépcsők falait díszítették, s az egésznek elrendezése olyan volt, minőt mai nap is látunk a veszprémi székesegyházban és a sz. Mártonról címzett pannonhalmi templomban. Ez eredeti állapotnak helyreállítása tehát a fő cél, melyet az archaeologiai bizottság tart szeme előtt, s mely után törekedtem a pécsi püspök ö mgának benyújtott tervezetemben, és csak is ezen helyreállítás az, mely a most annyira érdekes, de elfedett szobrászati műveket velünk tökéletesen meg fogja ismertethetni.

A föld alatti katakombára nézve Henszlmann szintén úgy nyilatkozott, hogy alig lesz elegendő annak teljes kiszárítása tekintetéből csak a boltozatot terhelő és egészen átázott földréteget leemelni, vagy azt hydraulicus mésszel bevonni. Tavaly, midőn a boltozat még száraz volt, e műtét még elégséges lett volna, de ez idén a nedvesség már annyira keresztül hatott a boltozaton, hogy arról cseppekben csorog le, s így hatalmasb szerekről kell gondoskodni, ha a műemléket a végveszélytől még u t o l s ó p e r c z b e n meg akarjuk menteni. Ez idén a teljes kiszárítás végett a katakombának minden falát meg kell szabadítani, le egészen alapzatáig, az azt körülvevő földtől; s ezen műtétnél ahhoz értő felügyelet szükséges, mert előre nem tudhatni: vajjon a katakombába építész nem számított-e a falakat körülvevő földre, hogy t. i. az tartsa fel a boltozat oldalnyomását. Ha ez lenne az eset, akkor a föld elvételével könnyen bedőlhetne a boltozat, s így az egész, maga nemében egyedüli műemléküinknek vége lenne. Az oldalfalak horderejét a megkezdett munka előtt nem lehet meghatározni, s azért ahhoz czélszerű előintézkedések előtt nem lehet hozzá fogni.“

E tárgyavatott rajzok által is kellően felvilágosított véleményyt az arch. bizottság, érett megfontolás után magáévá tette, s kéri az akadémiát, hogy ez országos hírű műemlékek czélszerű helyre-

állításánál s illetőleg a végveszélytől megóvásánál Henszlmann Imre bizottsági tag alapos nézeteit és okadatolt aggodalmát a pécsi megyés püspök ő méltóságával közölvén, a bizottság ajánlására, a teendő változtatásoknál Henszlmann Imre bizottsági tag illetékességére kérje föl püspök ő maga figyelmét.

A fentebbi jelentésben foglalt nézetek és aggodalmak, az akadémia által is alaposaknak találtatván, püspök ő mgával sietve közöltetni határozottak.

189) A jegyző felolvasá mélt. elnök úrnak következő tudósítását: „Gróf Waldstein-Worzenberg Ernő úr, kinek Arad megyében szép birtoka van, de a ki maga Csehországban lakik, ezer forintot küldött az akadémia palotájára. Örvedetes jelenet, — mond az elnök gróf levelében, — hogy az akadémiánk ügye iránti rokonszenves részvét nem-magyarok részéről is kezd nyilatkozni. Szép példa, mely bizonyosan követőkre fog találni, és azt mutatja, hogy mindenki előtt, a kit érdek vagy rokonszenv köt hozzánk, egyaránt fontos és nagy ügy a tudományosság és mivélődés terjesztése.

Örvedetes tudomásul vétetett.

Huszonhatodik ülés.

1864. jul. 18-án

A nyelv- és széptudományi osztály részére.

Toldy Ferencz rendes tag elnöklete alatt.

191) A jegyző mondá, hogy szomorú kötelességet teljesít, midőn jelentenie kell, hogy a M. Tud. Akadémia szeretve tisztelt titoknoka, Szalay László, Salzburgban, folyó hó 17-kén d. u. 2 órakor, agyszélhüdedben, elhunyt. Szóló bocsánatot kér, ha ő, kit az elköltözött nagy lélekhez több mint 20 éves benső barátság köteléke csatolt, nem talál szavakat azon roppant veszteség kifejezésére, mely e gyászeset által hazánkat, irodalmunkat, s legközelebbről akadémiánkat érte. Minden arcz mutatja, hogy az akadémia tagjai lelkek mélyéből, egész nagyságában érzik e veszteséget; s nem hiszi

jelentő jegyző, hogy az érzés nyomasztó hatása alatt az osztály képes legyen a mai ülést megtartani.

A M. Tud. Akadémia tagjai, hazafíúi fájdalomban, melyet a rendkívüli veszteség fölött jegyzőkönnyvilag is kifejezteni rendelnek, nem érzik magokat képeseknek, hogy a vett gyászír után az ülés rendes teendőit végezhessek; s csupán a nagy elhunyt emlékezetének szentelvén a néhány percet, a míg együtt voltak, egyértelműleg elhatározták:

hogy az akadémia örökre feledhetetlen titoknok, Szalay László arczképe, az akadémiai tagok saját költségén, mielőbb festessék le, és függesztessék föl az ülésteremben, mi czéلبől még ez ülés folyama alatt, azonnal megnyitattott s a jelen nem volt akadémiai tagok közt is köröztetni rendeltetett az aláírási ív; elhatározák továbbá,

hogy az akadémia, a megdicsőült férfiú tisztelt özvegyével, a mint lehet, küldöttség által tudassa azt a legbensőbb részvétet, melylyel a gyászoló család fájdalomban az egész nemzet, de mindenek fölött ezen intézet osztozik, mely a nagy elhunytban, mint rendes tagjában egyik büszkeségét, s mint titoknokában, nem csak jeles és buzgó tisztviselőjét, hanem egyszersmind, a tudós külföld előtt, a hazai tudományosság legméltóbb képviselőjét veszttette el.

H u s z o n h e t e d i k (philos. törv. és történettudományi s összes)

ü l é s.

1864. július 25-én.

Kubinyi Ferencz t. tag elnöklete a'latt.

192) Thaly Kálmán lev. tag „A trencsényi harcáról 1708.“ czimű értekezést olvasa föl.

193) Az összes ülés kezdetén mindenek előtt jelenté a jegyző, hogy még a mult hétfőn, azonban már az ülés után, távsürgőnyt vett Gasteinból elnök gróf Desewffy Emil úrtól, melyben az akadémia előtt kifejezteni kívánja „legmélyebb fájdalomát azon pótolhatatlan

veszteség fölött, mely irodalmunkat, akadémiánkat, s bennünket mindnyájunkat Szalay László halála által ért.

Szomoru tudomásul vétetett.

194) Olvastatott a Magyarország királyi helytartója nevében Budán 1864. július 13-án 4,960 eln. sz. alatt kelt következő elnöki levél: „A Hollós-Mátyás-féle országos könyvtár megtekintésére a M. T. Akadémia által Konstánczinápolyba küldendő szakférfiak úti költségei, illetőleg anyagi ellátására nézve, kancellár úr ő nagyméltósága mult hó 30-án 11,508 sz. a. hozzám intézett elnöki levélben oda nyilatkozott, hogy miután az ismeretes inségi állapotok az ország minden alapjait kimerítették: a vezetése alatt álló kir. főkormányshék jelenleg nincs oly körülmények között, hogy a M. Tud. Akadémia által kérelmezett stambuli utazási költségeket utalványozhatná. Miről is Méltóságodat, ama tud. testület másod elnökének kir. helytartó úr ő nagyméltóságához f. é. május hó 8-án 49. sz. a. tett előterjesztésére vonatkozólag, oly hozzáadással sietek értesíteni, hogy az érintett sajnós körülmény méltó figyelembe vétele mellett a kérdéses tudományos buvárlat eszközzésére nézve kedvezőbb időpont volna bevárando; a midőn t. i. vagy a tudós akadémia saját alapjából utalványozhatná, vagy a kormány pótolhatná a szükséges jelentékeny költségeket. Egyébiránt pedig szerencsés vagyok Méltóságodat biztosítani arról, hogy ha az akadémiának netán egyes tagjai a fenforgó hazafias czélra saját erejükből vállalkoznának, azok úgy a m. kir. helytartótanács, mint a főméltóságu főkorlátnokság pártolására körülményekhez képest számíthatnának. Kir. helytartó ő nagyméltósága távollétében, Péchy Ferencz.“

Tudomásul vétetett.

195) A nm. m. kir. Helytartótanács f. évi július hó 8-dikán 53,141. sz. a. kiadott intézménye kíséretében a természettudományi bizottság megbízásából utazást teendő három bizottsági tag részére megküldetnek az előfogatni nyilt rendeletek.

Köszönettel fogadtatván, általtétetnek a természettudományi bizottsághoz.

196) A jegyző előterjeszté a pécsi püspök ő mgának f. hó 21-én 1530. sz. alatt kelt következő sorait: „A M. Tud. Akadémiának f. hó 12-én 183. sz. alatti szíves átiratából és az ahhoz csatol

akadémiai kisgyűlés jegyzőkönyvének kivonatából érttem, hogy a pécsi székesegyház jeles műemlékeinek megmentése s fentartása körüli intézkedéseim mind a nagytekintetű tud. akadémiában, mind az archaeologiai bizottságban aggodalmakat ébresztettek. Legyen a M. Tud. Akadémia az iránt megnyugtatta, hogy a mitől a tisztelt archaeologiai bizottság fél, bekövetkezni nem fog; ellenben pedig székesegyházi káptalanommal együtt s egyértelemben tett intézkedéseim által azon fő czél fog eléretni, hogy az elfalazott dombozművek s régi faragványok minden rombolás nélkül a tudomány és művészet érdekében napvilágra fognak jönni. Úgyszintén a föld alatti kápolna, melynek erős oldalfalai a bedülési veszély félelmét teljesen kizárják, jövőre a nedvesség kártékony hatása ellen meg lesz czélszerűen óvatva. Fogadja egyébiránt a M. Tud. Akadémia kitünő tiszteletem kifejezését, melylyel maradok, G i r k G y ö r g y m. k. pécsi püspök.

Megnyugtató tudomásul vétetett.

197) Olvastatott gróf Teleki Domokos úrnak, mint a magyar orvosok és természetvizsgálók X. nagygyűlése alelnökének Maros-Vásárhelyt f. évi július 1-én 5. sz. a. kelt levele, melyben tudatván, hogy a magyar orvosok és természetvizsgálók X. nagygyűlésének Maros-Vásárhelyt leendő megtartása felsőbb helyen helybenhagyatott, egyszersmind értesíti az akadémiát, hogy a beírás és díjfizetés 1864. augusztus 24, 25 és 26-án fog történni, s az alakító közgyűlés 27-én, a közülés pedig szeptember 2-án leszen. Végre mivel a közlekedés könnyebbítésére a szükséges lépések már megtétettek; és mivel Maros-Vásárhely városa az ingyen ellátást rendezte: felkér a levélíró alelnök úr mindenkit, a ki a gyűlésben részt akar venni, hogy ebbeli szándokát neve és lakhelye kijelölésével, vagy Pesten a központi bizottságnál, vagy Maros-Vásárhelyt Dr. Knöpfler Vilmos titkárnál f. évi augusztus 10-ig jelentse be, hogy igazoló-jegygyel látassék el, s ellátása iránt eleve lehessen intézkedni.

A M. Tud. Akadémia küldöttség által fogja üdvözölni a magyar orvosok és természetvizsgálók Maros-Vásárhelyt egybegyűlendő X. közgyűlését, s e küldöttség tagjaiul mindazon akadémiai tagok, a kik az érintett közgyűlésre utazni szándékoznak, kijelöltetnek, a mélt. elnökség és titoknoki hivatal utasítatván, hogy részökre megbízó-levelet adjon ki.

198) A jegyző eléterjeszté Petzval Ottó és Sztoczek József rendes tagok véleményét Vész János Ármin lev. tagnak kiadás végett bírálat alá terjesztett „Leirati Mértanáról.“ Petzval Ottó rendes tag előre boesátván tudományos irodalmunk örvendetes haladását, megjegyzi, hogy mindamellett még több oly ága is van a tudományoknak, mely irodalmunkban eddig csak alig, vagy épen nincs képviselve. Ezek közül a legfontosabbak egyike a leirati mértan, mely mint elméleti tudomány, több reá fektetett szak alapját képezi. Örömmel tapasztalja bíráló e hiány ígérkező betöltését Vész J. Ármin l. tag munkájában, melynek mielőbb sajtó alá adását ohajtja. Hasonló ohajtását s a legmelegebb ajánlását fejezi ki jelentésében Sztoczek József r. tag, az érintett kéziratra nézve, „melyben a vétítés tana, a rendes testekig kiterjeszkedve, helyes rendszerben, alaposan és szabatosan, s nagy gonddal készített szerkesztési rajzokban ábrázolva adatik elő.

E kedvező vélemények alapján, Vész János Ármin lev. tag „Leirati mértan“ című munkája az akadémia által kiadandó kézikönyvek sorába fölvétetni határozatotott, a szerző annak minél előbbi bevezésére felhivatván.

199) Zsivojnovics Sztoján István karloviczi lakos egy általa föltalált s az eddig ismert mozgató erők nélkül mozgatható gép kiállítás költségre nézve vevén igénybe az akadémia pártfogását, fölhivatott volt, hogy tanulmányát előbb ismertesse meg az akadémiaival; beküldi e találmányt ábrázoló rajzait, s kijelenti, hogy a gép kivitelére 200 o. ért. forint lenne szükséges, melyért 5000 o. ért. forintot érő jelzalogot lenne kész lekötni.

E levél és a mellékelt rajzok, véleményadás végett, kiadatnak Petzval Ottó rendes tagnak.

200) Pap Ignác Veszprémből ily című munkájáról kéri a M. Tud. Akadémia véleményét: „A teremts remeke az ember-alkotásban.

Szerző figyelmeztetik az akadémiai ügyrend azon rendelkezésére, mely szerint nem-akadémiai tagok munkái mindenkor valamelyik akadémiai tag ajánlása után adatnak bírálat alá. S midőn az akadémia e rendszabály fentartásához ragaszkodását ez úttal is kifejezi, utasítja a titoknoki hivatalt, hogy más hasonló esetekben, az ügy-

rend többször érintett szabályára előre figyelmeztesse azon nem-akadémiai tagokat, kik munkáikra nézve az akadémia bírálatát ohajtják kikérni, e tárgyban a közelebbi ülésben jelentést tevének.

221) Héjja Endre úr Szabadkáról beküldi f. é. april havi meteorologiai észleleteit.

Általátetnek a math. és természettudományi állandó bizottsághoz.

202) Pászthory Endre úr Philippopolisban, f. é. julius 7-én kelt levelében küldi folytatását „A magyar nyelv rokonsága a török nyelvvel“ című értekezésének, s egyszersmind mutatóványt közöl „Francia-, olasz-, magyar zsebszótár“ című munkájából, melyből már több ív van készen, kérve a M. T. Akadémia buzdító véleményét.

Mind a nyelvészeti értekezés folytatása, mind a zsebszótári mutatóvány, véleményadás végett, a nyelvtudományi bizottsághoz tétetik által.

203. A jegyző jelenti, hogy a londoni Royal Society 1864. május 16-án kelt levelében köszönetet mond a M. Tud. Akadémia újabb könyvküldeményeiért.

Tudomásul szolgált.

204. A pénztár részéről jelentetett, hogy gróf Eszterházy Móríc úr ő nmga az akadémiai palota építésére négy ezer forintot ajánlott, s ennek felét már be is fizette. Ferenczi János pedig, Székesfehérvár egykori polgármestere, százforintnyi hagyományval gyarapította az akadémia alaptökejét.

Hazafíui köszönettel vétetett tudomásul.

205) Barabás Miklós l. tag, ismervén a szerzőt, lemond a festészeti pályamű bírálásáról.

Helyébe Toldy Ferencz r. t. választatott bírálóknak.

206) A „Das freie deutsche Hochstift für Wissenschaften, Künste und allgemeine Bildung in Goethes Vaterhause“, az időszámítás hiányait tárgyazó emlékirat közlése mellett, e tárgyban, a német természetvizsgálók szeptemberi összejövetele alkalmával tartandó értekezletre hívja föl a magyar Akadémia tagjait.

Az elnökség fölkérte, hogy azon tagok részére, kik az érintett értekezleten meg akarnak jelenni, adjon megbízó-levelet az akadémia részéről.

207) A pénztárnok jelentvén, hogy az akadémia feledhetetlen titoknokoa Szalay László arczképére igen jól folynak az aláírások, másodelnök úr fölkéretett, hogy az arczkép megrendelése és elkészíttetése iránt, két maga mellé veendő akadémiai taggal, intézkedjék.

208) 1864. június 30-tól július 25-éig ajándékol vagy cserében következő könyvek érkeztek be :

1. Kais. Akademie der Wissenschaften. Bécs, Jegyzőkönyv. 1864. Nr. 14. 15. 16 és 18.

2. Real Akademia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales. Madrid : a) Memorias de la Real Academia etc. Tomo III. Pte 3-a. Tomo VI. Pte 1-a. — b) Resumen de Actas Anno 1861 á 1862. — c) Los libros del Saber de Astronomia del Rey d. Alfonso X. de Castilla. Tomos 1° y 2° en folio holandesa.

3. Royal Society, London : a) Philosophical Transactions. For the year 1863. Vol. 153. Part. I. II. — b) Proceedings of the Royal Society. Vol. XIII. Nr. 58. 59. 60. 61. 62. 63. — c) The Royal Society. 30th. november 1863. The council and fellows of the Society.

4. Germanisches Muzeum : Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit. Neue Folge. Elfter Jahrgang. 1864. nr. 5.

5. Comité der Versammlung von Berg- und Hüttenmännern zu Mährisch-Ostrau : Bericht über die dritte Versammlung etc. Wien, 1864.

6) Képző-művészeti Társulat : Évkönyv, 1863. Pest, 1864.

7) Wagner Károly szerkesztőtől : Erdőszeti lapok. III. évf. VII. füzet. Selmező, 1864.

8. Markovics Iván szerkesztőtől : Gyorsírászat. Szakközlöny. 1864. Új folyam. 12. 13. 14. számok.

9. Moses Paič. : System einer Universal-Sprache. Wien 1864.

10. Batizfalvi Samu orvostól : A budapesti sebészet és orthopaediai magán-gyógyintézet ötödik évi működésének eredménye. Pest, 1864.

11. Szilády K. kecskeméti nyomdájából köteles példányok : a) Papi dolgozatok különféle esetekre. XIII. füzet. Fördös Lajos egyházi beszédei. III. köt. 1864. — b) Papi dolgozatok gyzásesetekre.

XI. füzet. 1864. — c) A heves-nagykúnsági ref. egyházmegyében alakult egyházszemélyzeti gyámintézet alapszabályai. 1864.

12. Burger Zsigmond szegedi nyomdájából köteles példányok: a) Ágnes. Társadalmi regény. Irta Homoród J. 2 köt. 1864. — b) Tudósítvány a holdmező-vásárhelyi reformált főiskoláról. 186³/₄. 1864.

13. Pleitz Pál nagybecskereki nyomdájából köteles példány: Az elutasítandó utasítások. Készítette Moczkovcsák H. Károly nagybecskereki ág. evang. lelkész. 1864.

14. Réthy Lipót aradi nyomdájából köteles példány: A szarvasi főgymnasium értesítője. 186³/₄. Arad, 1864.

Huszonnyolczadik ülés.

1864. octob. 3-dikán.

A mathem. és természettudományi osztályok részére.

Mélt. gr. Dessewffy Emül elnök úr elnöklete alatt.

210) Érkövy Adolf lev. tag „Az erdők mint eszézési tényezők“ című értekezéssel foglalá el székét a természettudományi osztályban.

211) Frivaldszky Imre r. t. „Jellemző adatok Magyarország Faunájához“ című értekezését mutató be az Évkönyvekbe leendő fölvetel végett.

Bírálás végett, az ügyrend értelmében, az osztályhoz utasítottatott.

212) A jegyző bemutatja Petzval Ottó r. tag „Felsőbb Mennyiségtana“ első részét. „E munkában, úgymond a szerző, a külzeléki hánylat adatik elő, alkalmazásával együtt. A második rész, melyet szerző utóbb fog benyújtani, az egészleti hánylatot tartalmazandja, s annak alkalmazását különféle más tudományokra. Sok oldalú felszólítás következtében fogott szerző e munka kidolgozásához, s azt úgy szerkesztette, hogy az egyetemi hallgatók, különösen pedig tanár-jelöltek számára alkalmas legyen, miután az utóbbiak nem mindig képesek az egyetemi tanfolyamot hallgatni: e végre pedig szükséges volt e munkát bő és értelmes

magyarázatokkal látni el, minek folytán az magántanulókra nézve is igen alkalmas tankönyvnek tekinthető. A fennemlített alkalmazást illetőleg, az a következő tárgyakra nézve adatott elő:

1) A függvények sorba fejtésére s ezen sorok kellő használatára.

2) A határozatlan alakú kifejezések meghatározására.

3) A függvények legnagyobb és legkisebb értékeire.

4) Némi alkalmazás a felsőbb fokú egyenletek feloldására.

5) Legfontosabb benne előforduló alkalmazás pedig a mértanra vonatkozik.

A bemutatott kézirat oly utasítással adatik ki Sztoczek József rendes és Vész J. Ármin lev. tagoknak, adjanak véleményyt az iránt, vajjon e mű a M. Tud. Akadémia által kiadandó kézikönyvek közé méltó-e fölvetetni.

213) A jegyző jelenté, hogy a mathem. és természettudományi bizottság részére meteorologiai észleleteket küldöttek be:

a) Tormay Károly pestvárosi főorvos úr a Rókus-kórházból f. é. július és augusztus hóról.

b) Héjja Endre úr Szabadkáról 1864. april és május hónapokról.

c) Veszelovszky Károly orvostudor úr Árvaváraljáról: 1850—1863-ról és 1864. január, február, márczius, aprilis és augusztus hónapokról.

A meteorologiai észleletek kiadattak használat végett a mathem. és természettudományi bizottságnak.

214) A pénztárnok jelenté, hogy a közelebb múlt két hónap folytán a következő hazafüi adományok küldettek be az akadémia pénztárába: 1) az a l a p t ö k é r e : gr. Dessewffy Kálmán 1000 pftos urbéri kötelezvény. Szilágyi István pesti polgár végrendeleti hagyománya 2000 ft. 2) h á z é p i t é s r e : Königswarder Jónás bankár 500 pftos urbéri kötvény, Zsedényi Eduárd 500 ft, gróf Trautmansdorf Ferdinánd 2000 ft, gr. Dessewffy Kálmán 1000 pftos urbéri papír; gr. Eszterházy Miklós 1000 ft és 2000 pftos urbéri kötvény, gr. Eszterházy Móricz miniszter 4000 ft.

Hazafüi köszönettel fogadtattak.

215) Olvástott Greguss Ágost r. tag következő jelentése:

„Alulírott Flegler Sándor külső lev. taggal, a M. Tud. Akadémia képviselőjéül levén kiküldve a szatmári Kölcsey-szobor leleplezési ünnepélyére, van szerencsém hivatalosan jelenteni, hogy küldetésünkben mint a M. Tud. Akadémia küldöttjei részt vettünk.“

„A szobor a szatmári nagy piacon, szemben a megye házával, van felállítva, s leleplezése, melyen mintegy 8—10,000 ember jelent meg. „Kölcsey Hymnusza“ első verseivel kezdődött, melyeket a helybeli dalárda énekelt: A megnyitó beszédet a rendező bizottság elnöke Gyene Károly úr mondotta, s beszéde közben vont a leplet a márvány mellszoborról. — Ezután következett az akadémiai küldött beszéde Kölcseiről, mint íróról. Ezután Ilyés Bálint úr tiszabecsi lelkész olvasta föl „Kölcsey emlékezete“ című versezetét. Végül Luby Zsigmond úr, Szatmár megyének 1861-ben főjegyzője, mondott beszédet Kölcseyről, különösen mint szónokról, államférfiről és emberről. A beszédek közti szüneteket a dalárda éneke és ágyúzás töltötte ki.“

„A leleplezési ünnepély után következett népes lakoma alkalmával a legelső felköszöntés, b. Vécsey József úré, a M. Tud. Akadémiát illette.“

„Délután népmulatság volt rendezve; este a város általános kivilágítása, dísz-előadás a színházban, Zombori Gedő tanár úr verses szavalata a szobor előtt, végül pedig tánczvigalom következett.“

„Kötelességemnek tartom különösen kiemelni, hogy a M. Tud. Akadémia küldöttjei mindenki részéről a legelőzékenyebb szívesség, figyelem és kitüntetés tárgyai voltak.“

„A leleplezési ünnepélyen elmondott beszédemet, a lelkes szatmáriak által kinyomatva, egy példányban Méltóságod, egyben pedig az Akadémia részére csatolva, mély tisztelettel maradok stb.“

Tudomásul vétetett.

Huszonkilencedik ülés.

1864. octob. 10.

*A phil. törvény és történettudományi osztályok részére.**Kubinyi Ágoston ig. és t. tag elnöklete alatt.*

217) Konek Sándor l. t. „A berlini statistikai seminariumot“ ismerteté.

218) Hunfalvy János lev. tag „Az erdők befolyásáról“ értekezett.

219) A jegyző előterjeszté gr. Török Bálint úr ö mgának az országbíró távollétében írt következő válaszirátát: „Méltóságos (akadémiai elnök) úr! Bár lehetlen részemről is el nem ismernem, hogy mily kiváló érdekekkel bír az urbéri szabályozás fokonkénti előhaladásának kimerítő ismerete, úgy szinte a legnagyobb mértékben nem méltánylanom azon hazafias törekvést, melyet a Méltóságod elnöklete alatt működő t. M. Tud. Akadémia ezen ismeret megszerzésében és terjesztésében kifejtteni óhajt: annál inkább sajnálom kell, miszerint Méltóságoddal f. é. június 23-án 162. k. k. sz. alatt kelt nagybecsű leveléhez képest a már, mint értesültem, rövid úton megszerzett kimutatásokon felül a magyar kir. Curia elé terjesztett birtokrendezési perekből kívánt részletesebb adatokat nem közölhetem.“

„Elttekintve ugyanis attól, hogy az urbéri szabályozási perek már most csak ritkább esetben kerülnek a magyar királyi hétszemélyes tábla elé, az azokban mint harmadbiróság ítélő királyi tábla a kívánt adatokat, melyekből az egyes tagosított határok, az urbéri magán birtok, közös legelő, a volt földesurak birtokának kiterjedése, minősége, és azon körülmény, mily arányban állanak egymáshoz a birtokok területileg, s végre mennyi hasítatott ki a községek, egyházak és népiskolák számára, kivehetők lennének, kézhez szolgáltatni nem képes, egyfelől azért, mert rendelkezése alatt álló külön számvnevői hivatala, melyre ezen adatok kiszemelését bízni lehetne, nincs; s mert másfelől felülvizsgálata alá gyakran csak a felelbezzett ítélet egyes pontjait vonván, számos esetekben a per egész

terjedelmének a kérdéses adatok előfűntetéséhez okvetlenül megkívántató ismeretére szüksége nincs is, de sőt miután az ügyiratok s különösen a térképek e körülmény miatt olykor csak hiányosan terjesztetnek fel, minden kívánt adat megszerzése néha kivihetlennel is mutatkoznék. — Méltóságodnak Pesten, 1864. augusztus 12-én stb.“

Tudomásul vétetett, egyszersmind a statistikai bizottsággal közöltetni határozatván.

220) Batthyány Fülöp úr ő herczegsége, az Illésházy-féle dubniczai levéltár ügyében a következő választ írta a M. Tud. Akadémia elnökéhez: „Múlt július hó 20-án felszólítottam a M. Akadémia nevében Méltóságod által, hogy miután Dubniczán, egykor az Illésháztyak birtokán, oly levélgyűjtemény léteznék, mely érdekes adatokat nyújtana hazánk történelméhez, engedném át, mint az Illésháztyak jogutóda, ezen levélgyűjteményt a M. Tud. Akadémiának megőrzés végett.“

„Minthogy tudomásom nincsen, vajjon a dubniczai urodomnak néhai gr. Illésházy István által történt eladásával, maradtak-e még ottan vissza levéltári irományok, megbocsát Méltóságod, hogy nagybecsű felszólítására, mely csak f. augusztus hó közepén jutott kezemhez, ez úttal kielégítő választ nem adhatok; de mihelyt e részben bővebb értesítés által tájékozva leendek, nem fogok késni, határozatomat Méltóságoddal közleni, megjegyezvén, hogy az Illésházy levéltári irományokra igényt tartanak más rokon családok is.“

„Ki többire stb. Bécs, aug. 27-én 1864.

Tudomásul vétetvén, az ügy további fejlődésének figyelemmel kísérése vagy a netalán szükségesnek látszó újabb lépések megtevéle végett a levél általtétetett a történelmi bizottsághoz.

221) Kubínyi Ágoston t. tag, mint a természetvizsgálók marosvásárhelyi nagy gyűlésére kinevezett akadémiai küldöttség elnöke, a küldöttség eljárásáról a következő jelentést nyújtá be:

„A Tekintetes Akadémia f. é. július 25-én költ határozata következtében a magyar orvosok és természetvizsgálók jelen évben Marosvásárhelyt tartott vándorgyülekezetére kiküldött bizottmánya vezérletével csekélységemet kegyeskedvén megbízni, van szerencsém alázatosan jelenteni, hogy a gyűlés köz örömlünkre s nagy

tudományos élvezetűnkre f. évi augusztus 27-kétől egész sept. 2-áig megtartatván, valamint egy-résről szép tudományos kifejlődést eredményezett, úgy másrésről a két testvér hazára, de kivált a székely föld vidékére nézve nem kevés anyagi haszonnak néz elébe.“

„A jelen volt tagok száma 491-et tett, kik között 180 magyarországi. Mely eddig e vándorgyülekezethél legnagyobb szám részint arra mutat, hogy a tudományok, s ezek ápolása iránt el nem csüggedtünk, sőt ezeknek szeretetében és mivelésében szenvedélyünk mindinkább nevedőben van; részint arra, hogy a két testvér haza közt nevedőben van a kölcsönös szeretet, bizalom és barátság.“

„A nagy gyűlésen kiosztott némely nyomtatványokból, valamint a vendégszerető Marosvásárhely városa által a X. nagygyűlés emlékére vert éremből, van szerencsém a Magyar Akadémiának ezennel egy-egy példánnyal kedveskedni.“

„A Tekintetes Magyar Akadémiának, Pesten, 1864-i october 1-én.“ stb.

Örvendetes tudomásul vétetett, köszönet mondatván a küldöttség tagjainak s különösen tisztelt elnökének a benyújtott éremért és nyomtatványokért.

Harminczadik ülés.

1864. october 17.

A nyelo és széptudományi osztály részére.

Mélt. báró Eötvös József másodelnök úr elnöklete alatt.

223. Olvastatott a nyelvtudományi bizottság 1864. october 8-án tartott ülésének következő tartalmú jegyzőkönyve: „Felolvasattak hazánkfia Pászthory Endre philippopolisi tanár úrnak levele s két rendbeli küldeménye, ú. m. „Elmélkedés“ című mutatványa a török és magyar nyelvek rokonságáról és grammatikai hasonlóságáról; egy másik mutatvány egy francia-olasz-magyar zsebszótárból, melyet hazánkfia egy Barberi által szerkesztett „Dictionnaire Français-italien et italien-français“ lefordítása által szándékszik megírni. A nyelvosztályi bizottság köszönetet érdemlő törekvést lát az el-

mélkedésben, mely azt bizonyítja, hogy a végzet által a külföldre jutott hazánkfiak soha és sehol sem fel-dkeznek meg a hazáról és annak szellemi érdekeiről. Egyébiránt sajnálatosnak találja Pászthory Endre úrra nézve, hogy előtte ismeretlenek a hazai tudománynak mind régibb, mind újabb munkálkodásai, — miről ő ugyan nem is tehet —, a melyekből megtudná, hogy az, a mit ő mutat fel a török és magyar nyelvek hasonlóságáról, rég tudja van, s igen sokszor elő van adva, s hogy ennél sokkal többet teszen az újabb munkálkodás mind elméleti mind gyakorlati úton.

A mi a szótári mutatóvány illeti, a melyet hazánkfia leginkább a végett küld az akadémiának, hogy általa megtudja, vajjon ilyen szótár ígérhetne-e jövedelmet a szerzőnek? arra felelni a bizottság tulajdonképen nem tekintheti magát illetékesnek, minthogy nincs hivatalos köze a könyvkereskedéshez; mindazáltal távollevő hazánkfiának azt mondhatná, hogy könyve elfoglaltnak találná a piacot, a mennyiben vannak efféle szótárak, s azonkívül épen most ad ki Heckenast egy lehető teljes francia-magyar szótárt. Egyébiránt tekintetbe véve a mutatóvány tudományos oldalát, a bizottság arra figyelmeztetné az író, hogy az úgynevezett idiotismusokat nem szabad szó szerint, hanem értelmök szerint kell lefordítani, még pedig, ha lehet, megfelelő magyar idiotismussal.

A bizottsági jelentés Pászthory Endre úrral közöltetni határozatott.

224. Előterjesztettek FÁBIÁN GÁBOR rendes tag és SZVORÉNYI JÓZSEF lev. tag véleményes jelentései HORÁCZ LEVELEINEK kiadás végett benyújtott fordításáról. Mindkét bíráló részletesen indokolt véleményének az az eredménye, hogy a kérdéses fordítás még iskolai használatra sem alkalmas, annál kevésbbé méltó arra, hogy az akadémia czége alatt jelenjen meg.

Ez egyező bírálatok alapján a fordítónak műve visszaadatni határozatott.

225. BUDENZ JÓZSEF levelező tag „Cseremiszt tanulmányaihoz“ írt bevezetését olvasá föl.

Harminczegyedik ülés

1864. october 24-én.

*A philosophiai, törvény-és történettudományi osztályok részére.**Méltóságos báró Eötvös József másod elnök úr elnöklete alatt.*

227. Horváth Czirill r. tag „Apáczai Csere Jánosnak“ a M. Tudom. Akadémia által kiadandó philosophiai munkáihoz írott bevezetését olvasá fel, mely Apáczai Csere Jánost, mint bölcsészt jellemzi.

228. Kautz Gyula lev. tag „A gépüzlet nemzetgazdasági fejlődésünk újabb korszakában“ című értekezést tartá.

229. A jegyző Erdélyi János r. tagtól ily című értekezést olvasa föl: „A bölcsészet történelme Magyarországon. Mátyás kora.“

Harminczkettedik (math. és természettudományi összes) ülés.

1864. october 31-én.

Kubinyi Ágoston igazg. és tiszt. tag elnöklete alatt.

231. A jegyző előterjeszté Ghyezy Kálmán úrnak az akadémia elnökéhez intézett leveléből a következő sorokat: „Istenben boldogult fiam, néhai Ghyezy Ferencz folyó eszt. april 17-én kelt végrendeletében hazai köz s jótékony czélokra öt ezer osztrák forintot hagyományozván, s ezen összeg elosztása iránti rendelkezésre engemet kérvén fel, hagyományából három ezer o. ftot a M. Tud. Akadémia alaptőkéjének növelésére, különösen pedig a tudományok művelésére s terjesztésére s a magyar nyelv emelésére szándékozom oly módon alapítani, hogy ezen tőke mindig, mint Ghyezy Ferencz alapítványa kezeltessék, s a tek. Akadémiának céljaira annak csupán kamatai fordítassanak.“

Az alapítvány hazafiúi köszönettel fogadtatott.

232. Olvastatott a nm. m. k. helytartó tanács intézménye, melyben tudtul adatik, hogy Halbauer János és Teréz házastársak a M. Tud. Akadémiának 100 frtot hagyományoztak.

Szintén hazafiúi köszönet kifejezése mellett vétetett tudomásul.

233. Jelentetett, hogy a Smithsonian Institution Amérikában, a göttingai kir. tud. társaság, a „Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande,“ s a „Verein für siebenbürgische Landeskunde“ köszöneteket fejezik ki az akadémiának a cserében küldött könyvekért.

Tudomásul vétetett.

234. A nmgu m. kir. Helytartó tanács f. évi aug. 30-án kelt intézménye mellett megküldetik a M. Tud. Akadémiának a bécsi cs. tudom. akadémia által kibocsátott ily című német munka : „A Dunának, az ausztriai birodalmon belül 185 $\frac{1}{2}$ évtől 186 $\frac{1}{4}$ évig tapasztalt jégviszonyai.“

Köszönettel fogadtatván e mű, a könyvtárba tétetni határozatott.

235. Magyarország kir. helytartója ő nmga megküldi a Veratti C. Bertalan részéről a báró Nyáry Albert által védelmezett Crouy-Chanelféle igények megczáfolására újlag közrebozsátott röpiratnak két példányát, melyeket a szerző a M. Tud. Akadémiának kívánt juttatni.

Köszönettel vétetvén, a könyvtárba tétetni határozatott.

236. Ugyancsak Magyarország kir. helytartója ő nmga nevében, a következő levél intéztetett a M. Tud. Akadémia elnökéhez : „Ő cs. s apost. kir. felsége a dicső emlékezetű Mária Terézia császár és királynő által 1764. évben alakított sz. István rend százados ünnepejének dícsőítése tekintetéből, ezen kitünő rendnek alakítására vonatkozó emlékkönyv kiadását legkegyelmesebben engedélyezvén, minthogy az e végre szerkesztett munkálat ezen rend alakításának hiteles történetét tartalmazza, és így az a M. Tudom. Akadémiára méltán érdekel birhat ; ezen tekinteteknél fogva szerencsém van a fenebbi emlékkönyvnek egy példányát, a nevezett rend kancellárjának f. hó 15-én 45. sz. a. hozzám intézett átiratához képest, az érintett tudományos intézet számára Méltóságodhoz, mint annak elnökéhez, mellékelve átküldeni. Budán, sept. 19. 1864.“

A köszönet jegyzőkönyvi kifejezése mellett a megküldött

becses mű: „Memoria Insignis Ordinis S. Stephani Hung. Regis Apost. Secularis. Vindobonae, 1864.“ az akadémia könyvtárába tétetett.

237. A jegyző előterjeszté az 1864. évi július 25-től f. évi october 31-kéig ajándékul vagy cserében beküldött könyvek következő jegyzékét:

1. A m. k. helyt. tanács és Magyarország királyi helytartója által küldött s a jegyzőkönyv fenebbi pontjaiban foglalt munkák.

2. Erdélyi kir. kormányzék: Die romanische Amts-Sprache. Ein Compendium der roman. Sprachlehre etc. Zweite verbess. und vermehrte Aufl. Hermannstadt, 1864.

3. K. k. Akademie der Wissenschaften, Bécs: a) Karte des Pontus Euxinus. Beilage zu Thomas: Der Periplus des Pontus Euxinus. I. Cl. X. B. I. Abtheilung. — b) Jegyzőkönyvek 1864. Nro. 19. 20. 21. 22.

4. Academy of natural sciences of Philadelphia: Proceedings of the academy of natural sciences of Philadelphia. N. 1—7. (January—December 1863.)

5. K. Bayerische Akademie der Wissensch.: a) Abhandlungen der philosophisch-philologischen Classe. X. B. I. Abth. München, 1864. — b) Über die Stellung und Bedeutung der pathologischen Anatomie. Festrede von Dr. L. Buhl. 1863. — c) Sitzungsberichte der k. bayer. Akademie der Wissenschaften, 1864. I. Heft, III. München, 1864.

6. Magy. k. tud. Egyetem: Beszéd a természettudományok fontosságáról stb. Az egyetem újjá alakításának 84-ik emlék napján 1864. mondotta Dr. Jedlik Ányos.

7. K. k. geologische Reichsanstalt, Bécs: Jahrbuch der k. k. geol. Reichsanstalt 1864, XIV. Band. Nr. 2. April, Mai, Juni.

8. K. M. Természettudományi Társulat, Pest: Közlöny, 1861. Szerkeszté Szabó József. II. köt. 2. füzet, 1864.

9. Society of Antiquaries of London: Proceedings of the Society etc. Second Series, vol. I. Nr. VIII. vol. II. No. I—IV.

10. Smithsonian Institution, Washington: a) Annual Report of the Board of Regents of the Smithsonian Institution etc. for the year 1862. Washington 1863. — b) List of Publications of the Smithsonian Institution 2. füzet. — c) New Species of North-Ameri-

can Coleoptera, prepared by John L. Leconte. Part. I. Washington, 1863. — d) List of the Coleoptera of North-America. Prepared by J. L. Leconte. Part I. 1863. e) Bibliography of North-American Conchology previous for the year 1860. Prepared by W. G. Binney. Part I. American Authors. Washington, 1863. — f) A Dictionary of the Chinook-jargon, or trade language of Oregon. Prepared by George Gibbs. 1863. — g) Smithsonian contributions to Knowledge. Vol. XIII, quarto. Washington, 1864. — h) Smithsonian Miscellaneous collections Vol. V. Washington, 1864.

11. American Philosophical Society, Philadelphia : Proceedings of the Amer. Philos. Society Vol. IX. No 70.

12. Société de Physique et d' Histoire Naturelle de Genève : Mémoires de la Société etc. Tome XVII. Première Partie. Genève, 1863.

13. Société pour la recherche et la Conservation des Monuments historiques dans le Grand-Duché de Luxembourg : Publications de la Société etc. Année 1852 (VIII), 1853 (IX), 1854 (X), 1855 (XI), 1856 (XII), 1857 (XIII), 1858 (XIV), 1859 (XV), 1860 (XVI).

14. Société numismatique, Bruxelles : Revue de la Numismatique Belge 4-e Série Tom. II. Troisième livraison. Bruxelles.

15. Alterthums-Verein, Bécs : Viennam Austriae cum sua vicinia nuper a Turcis oppugnatam quidem, non vero expugnatam, ad vivum delineavit aëriqué incidit, ac in devoti animi signum demississime dedicavit Henr. Schmidts Geldriensis Belga. 4 lap.

16. Verein von Alterthumsfreunden im Rheinlande a) Jahrbücher des Vereins von Alterthumsfreunden im Rheinlande. XXXVI. Achtzehnter Jahrgang. 2. Bonn. 1864. — b) Die Gripswalder Matronen- und Mercurius-steine, erläutert von Franz Fiedler. Bonn, 1863.

17. K. k. Statistische Central-Commission : a) Tafeln zur Statistik der österr. Monarchie. Neue Folge IV. Band. VI. VII. Heft. Wien, 1863. — b) Mittheilungen aus dem Gebiete der Statistik. Eilfter Jahrgang I. II. Heft. 1864.

18. Germanisches Museum, Nürnberg : Anzeiger für Kunde

der deutschen Vorzeit. Neue Folge. Eilfter Jahrgang 1864. No. 7. 8. 9.

19. Verein für Siebenbürgische Landeskunde: a) Archiv des Vereins etc. Neue Folge. VI. Band I. und II. Heft. Herausgegeben von Vereins-Ausschuss. 1863. 1864. — b) Jahresbericht des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde für das Vereinsjahr 1862—63. 1863. — c) Deutsche Sprachdenkmäler aus Siebenbürgen. Von Friedr. Müller. Hermannstadt, 1864. — d) Programm des evang. Gymnasiums A. B. zu Mediasch etc. für das Schuljahr 186²/₃, Hermannstadt, 1863. — e) Programm des Gymnasiums A. C. zu Hermannstadt etc. für das Schuljahr 186²/₃.

20. Geschichts- und Alterthumsforschende Gesellschaft des Osterlandes, Altenburg: Mittheilungen der Gesellschaft. Sechster Band. I. Heft. Altenburg, 1863.

21. Verein für Kunst und Alterthum in Ulm und Oberschwaben. Fünfzehnte Veröffentlichung des Vereins etc. Handzeichnungen alter Meister. Ulm, 1864.

22. Deutsche Morgenländische Gesellschaft, Leipzig: Zeitschrift der Gesellschaft. XVIII. Band. I. II. Heft. 1864.

23. Histor. Verein für Krain: Mittheilungen des Hist. Vereins für Krain. XVIII. Jahrgang 1863.

24. Instituto Veneto, Velenze: Atti dell' Imp. Reg. Instituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti. Tomo Nono, Serie terza, Dispensa quinta, sesta, settima.

25. Krakói Tudós Társaság: Zakłady Uniwersyteckie w Krakowie Przyczynek do Dziejow oswiaty Krakowój podany i pamieci piecinset letniego istnienia Uniwersytetu krakowskiego przez c. k. Towarzystwo Naukowe Krakowskie. 1864, és: Jakuba Michalowskiego wojskiego lubelskiego a później kasztelana Bieckiego Księga Pamiętnicza z Dawnego rekopisma reyacego własnością Ludwika Hr. Morszytña etc. W. Krakowie, 1864.

26. Matika Srbska, Újvidék: Srbski Litopisz 1863. II. XXXVII. 108.

27. Magyar Földhitel-intézet: az általa eddig közzé tett nyomatványok.

28. Pesti főrealnoda igazgatósága: A pestvárosi [nyilv. fö-
JEGYZŐKÖNYV. II. FÜZET.

reál tanoda X. tudósítványa az 186³/₄ tanév végén. Szerkeszté Ney Ferencz. Pest, 1864. 2 példány.

29. Zágrábi kir. Gymnasium : a) Programm kraljevske gimnazije u Zagrebu 1864. 2 példány. — b) Izvestje o kralj. Velikoj Gimnaziji u Oseku koncem godine skolske 186³/₄.

30. Kassai fő-gymnasium : A jászóvári prémontrei kanonokrend kassai fő-gymnasiumának tudósítványa az 186³/₄ tanévről. Kassa, 1864.

31. Pécsi kath. főgymnasium : A tanuló ifjúság érdemsorozata az 186³/₄ tanév 2-ik felében, 1864.

32. Szigeti ref. lyceum : A máramaros-szigeti helv. hitv. Lyceum Értesítője az 186³/₄ évről. Hatodik év. Kiadta Szilágyi István, igazgató. M. Sziget, 1864. 2 példány.

33. K. k. Staats-Obergymnasium zu Zengg. — Programm etc. veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 186³/₄. Tartalma a rendes jelentésen kívül Čengič Aga's Tod. Ein episches Gedicht von Iván Mazuranič. Übersetzt und erklärt von C. Seeberger.

34. Eperjesi takarékpénztár 186³/₄ évi üzlet forgalma és mérlege.

35. Erdőszeti lapok szerkesztősége : Erdőszeti lapok. III. évfolyam. VIII. füzet. 1864. és III. évfolyam. IX. füzet. 1864.

36. M. kir. egyetemi nyomda : Visszapillantás tudományos állapotainkra stb. Beszéd Dr. Toldy Ferencztől, 1863.

37. Debreczeni nyomda : a) Kálvin élete és a Kálvinizmus. Írta Révész Imre, 1864. — b) A tiszántúli ref. egyházkerület 1863. évi oct. 3-án tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. — c) A tiszántúli ref. egyházkerület 1864. apr. 7-én tartott közgyűlése jegyzőkönyvének kiirt czikkei. — d) Gyászünnepély néhai Váradi Szabó János végtiszteltétől stb. 1864. — e) A tiszántúli ref. egyházkerület statisztikai állapotának kimutatása 1864. évre. Debreczen, 1864. — f) Jegyzőkönyve az 1864. évi jun. 20. Debreczenben tartott Berettyó-és Érszabályozási társulat egyetemes közgyűlésének. — g) Sz. k. Debreczen városa községi gyűlése teendőit, annak szerkezetét és eljárását megállapító alapszabályok. 1864, april 21. — h) Az alföldi szükkölködők. Költemény Kulini Nagy Benőtől stb. 1864.

38. Bába Imre szegedi nyomdája : a) Magyar alföldi képes könyvtár. Szerkesztik Csaplár Benedek és Szabó Mihály tanárok. I. füzet. Szeged, 1864. — b) Alkalmi köszöntések. 1864. — c) Egy

boldog ember naplója Souvestre után. 1864. — d) Krisztus követése. Írta Kempisz Tamás. Latinból átdolgozta Szerelmei Samu. Szeged, 1864.

39. Burger Zs. szegedi nyomdája : a) Mennyiségtan. I. Rész. Számvetés-tan. Írta Garzó Imze. Első füzet. 1864. — b) Emlékkönyv 1864. Kiadja a kecskeméti ref. főiskolai önképző társulat. 1864. — c) Mezei gazdák naptára 1865-re. — d) Egy darab kisebb nyomtatvány.

40. Kecskeméti nyomda : a) Kecskeméti Kálvin ünnepély, 1864, majus 27. és jun. 5. 1864. — b) Amor és Hymen. Második kiadás. Pest, 1864. — c) Értesítvény a kecskeméti helv. főiskoláról 186³/₄. — d) Tudósítás a nagykovácsi helv. fő és elemi iskolákról, 186³/₄. — e) A kecskeméti róm. kath. főgymnasiumi ifjúság érdemsorozata 186³/₄, második félévben. — f) A kis-kun-félegyházi róm. kath. algymnasium ifjúságának érdemsorozata 186³/₄, második félévben.

41. Trattner Károlyi pesti nyomdája : a) Studien über allg. und speciell ungarisch-österreichisches Unionsrecht etc. Pest, 1863. I—IV. Heft. — b) A magyar polgári anyagi magánjog rendszere az országbírói értekezlet által megállapított törvénykezési szabályokhoz alkalmazva. Írta Suhayda János. Pest, 1864. — c) Gyöngyös városának történeti, statistikai és geographiai leírása. Gyűjtötte és kiadta Dr. Horner István. Pest, 1863. — d) Megtizenegy darab magyar, német, tót és oláh nyomtatvány.

42. Pápai nyomda : a) Mér- és természettani földrajz. Az algymnasium használatára írta Barát Ferencz. 1864. — b) Kalvin János halála emléktünnepén mondott beszédek. 1864.

43. Nagybecskerekai nyomda : a) A tiszai VI. folyam-osztály II. építészeti egylet által 1864. aug. 29. N.-Kikindán tartott XVI. közgyűlésénsék jegyzőkönyve. — b) Szerb naptár 1865-re.

44. Miskolczi nyomda : Apostol Pál egyházi beszédei. Sajtó alá rendezte Nyilas Samu II. füzet. 1864.

45. Ráth Károly és Römer Flóris : Győri történelmi és régészeti füzetek. III. köt. III. füz.

46. Gr. Batthyányi Ferencz : Tarsa fürdő és környéke.

47. Hartleben Adolf : A felsőbb mennyiségtan elemei. Készítette Dr. Lutter Nándor. 1865.

48. Szilágyi Ferencz r. t. : Tudományos kutatás a vallásban. Egyháztörténelmi rajz. Írta Szilágyi Ferencz. Pest, 1864.

49. Greguss Ágost. r. t. : Beszéd, melyet Kölcsey szobrának leleplezése ünnepén Szatmárt 1864. évi sept. 25-én mondott Greguss Ágost, a M. Tud. Akadémia r. tagja s ez alkalommal képviselője.

50. Virág Lajos : Győzzön a mi jobb. Irányeszmék. Írta Virág Lajos. Pest, 1864.

51. Zádori Lajos : A társadalnm alapelvei. Írta Zádori Lajos. Pest, 1864.

52. Kubinyi Ágoston: a) A magyar orvosok és természetvizsgálók 1863. sept. 19—26. Pesten tartott IX. nagygyűlésének történeti vázlata és munkálatai. Szerkesztette Szabó József. Pest, 1864. — b) Napi közlöny a X. nagygyűlésről. Szerkeszté Mentovich Ferencz. I. sz. — c) Tíz darab kisebb nyomtatvány.

53. Dr. Rózsay József : a) A vérérdény-rendszer és légzőszervek aggkor változásai kórboneztani és élettani tekintetben. — b) A pekleniczai hegyi kátrány (Muraközben). — c) A kénégenygyőz hatása stb. Pest, 1847. — d) Emlékbeszéd Schlesinger Ignác felett. Pest, 1861. — e) Gyógyászat a hébereknél, és a zsidó orvosok a középkorban. Pest, 1862. — f) Sz. k. Pest-városi szegény-gyámolda, és az aggkorban gyakran előforduló sajátságos kórbk. 1861. — g) 186 1/2 évi orvosi jelentés a Pest városi agg-gyámoldáról, s értekezés az aggkor emésztési bajairól. Pest, 1863. — h) Népszerű értekezés az ivóvizről egészségi szempontból, s néhány szó a pesti vízvezetékéről stb. Pest, 1864.

54. Spitzer Salamon, Bécs : Erläuterungen an der Kohlenrevierskarte des Kaiserthums Österreich, über die Production, Consumption et Circulation der Mineralkohle etc. Wien, 1864.

55. Friedr. Wieseler, Göttinga : a) Epilog über den Apollon Stroganoff und den Apollon vom Belvedere. Zur Feier des Winkelmannsfestes 1863. Göttingen, 1844. — b) Der Apollon Stroganoff und der Apollon von Belvedere. Leipzig, 1861. — c) Index scholarum publice et privatim in Academia Georgia Augusta per semestre aestivum a. 1863. habendarum. Praemissa est Friderici Wieseleri commentatio de scala symbolo apud Graecos aliosque populos veteres. — d) Index scholarum etc. per semestre hibernum 1864. habendarum. Praemissae sunt observationes in Theogoniam Hesiodeam a

Friderico Wieslero scriptae. Göttingae. — e) Die Sammlungen des archaeologisch-numismatischen Instituts der Georg-Augusts-Universität. Verfasst von Fr. Wieseler. Göttingen, 1859. — f) Phaëton. Eine archaeologische Abhandlung von Fr. Wieseler. Göttingen, 1857.

56. Cotta Bernhard, Freiberg: Erzlagerstätten im Banat und in Serbien. Von Bernh. von Cotta. Wien, 1865.

57. Pessina Imre, Nápoly: Della Nuova Enciclopedia. Discorso Inaugurale etc. Napoli, 1863.

58. John Dean M. D. Washington: The Gray Substance of the Medulla oblongata and Trapezium, by G. Dean. Washington, 1864. és fényképek (Photographs) e munkához.

A k é z i r a t t á r s z á m á r a .

Id. Mándy Péter küldi Kazinczy Ferencz két levelét, s erre Id. Mándy Péter úr válaszait.

A magán beküldők levélben értesítendők a M. Tud. Akadémia köszönetéről.

238. A jegyző előadja Óváry Lipót úrnak, több olasz politikai és tudományos folyóirat munkatársának Nápolyban, f. é. sept. 26-án kelt levelét, melyben nevezett hazánkfia tudatja a titoknoki hivattal, hogy Nápolyban megismerkedett az Akademia Pontaniana nevű régiségtani társulat több tagjával, s hogy e tudós társulat hajlandónak mutatkozik a M. Tud. Akadémiával csereviszonyba jöni kiadásaira nézve, s hogy az egyes tagok közül is többen megigérték munkáiknak a M. Tud. Akadémia részére leendő megküldését, és Pessina Henrik már meg is küldötte az egyetem megnyitása alkalmával mondott beszédét.

Az akadémia köszönetet mond tisztelt honfitársunknak tudományos intézetünk érdekében tett eddigi fáradozásáért; s utasítja a titoknoki hivattal, fejezze ki a levélíró előtt készségét a mondott csereviszony elfogadására nézve, mielőtt e részben az Academia Pontaniana részéről hivatalos értesítést nyerend.

239. Olvastatott dr. Szabó József lev. tagnak, mint a math. és természettudományi bizottság előadójának s e tárgyat illetőleg osztályilag kiküldött bírálónak, következő jelentése: „Chyzer Kornél értekezése Sáros megye ásványvizeiről beküldetett az akadémiahoz 1862-ben egy térképpel, mely színezve volt a bécsi geolo-

gok térképe nyomán, s rá írva az ásványvizes helységek nevei. Egy ily térkép, melyen a földtani s ásványvizi viszonyok egyesítve vannak, valóban kívánandó, és azért határozatba ment annak kinyomatása; a térkép azonban, különösen a hegységet illetőleg, oly tökéletlenül volt kiállítva, hogy azt egyébnek, mint vázlatnak, nem lehetett tekinteni. Elhatároztatott tehát, azt visszaküldeni ezen óhajtások kifejezése mellett:

a) hogy az Albrecht főherczegféle s hegyvölgyrendszert ábrázoló térkép vétessék alapul;

b) hogy Hazslinszky Frigyes úr kéressék föl, a geologiai viszonyokat erre bejegyezni, mivel a Math. és Természettud. Közleményekben megjelent cikkében a bécsi fölvétel hiányairól emlékszik, melyeket ő saját adataival pótolni képes;

c) ezen térképre azután jegyezze fel a szerző az ásványvizes helyeket, nem beírás által, mert ez már meg van, hanem aláhúzás által.

E helyett 1864-ben megérkezik Hazslinszky úrtól Sáros megye térképe, de

aa) nem az Albrecht főherczegféle hegyvölgyrendszeres térképre, hanem az egyszerű megyei térképre festve;

bb) ezen a térképen vannak ugyan eltérések a bécsiek térképétől, de igen jellemzéktelenek, úgy hogy azt, mint a Hazslinszkyét kiadni nem lehetne, legfőlebb csak megemlíteni lehetne, hogy néhány adattal járult hozzá.

cc) A helységek neveinél nincs a szerző által kiüntetve, hogy hol vannak ásványvizek.

Ennélfogva még most sincs oly térkép a jelentő bizottsági előadó birtokában, melyet nyomdakésznek mondhatna, hanem egy olyan, melyet még át kellene dolgozni, hogy kiadható legyen.

Ezen átdolgozás és a szükséges kérdezősködés Bécsben a geogr. intézetnél s itt a könyvnyomdáknál időrabló, s ennélfogva azt ajánlja a bíráló lev. tag, hogy a szöveg, minthogy már ki van nyomtatva, adassék ki külön, függetlenül a térképtől; a térképet rövid vázlattal a közleményekben lehetne kiadni, s a hosszú szövegnél legfőlebb megemlíteni a végén, hogy a térkép külön fog kijöni egy kis hydrographiai és geologiai vázlat kíséretében a Math. és Természettud. Közlemények III. kötetében.

Jövőre nézve úgy véli a jelentést-tevő I. tag, ajánlandó volna Chyzer úrnak, hogy az akadémia elé közlésre készebben terjeszse föl közleményeit; másodsor, hogy ha németül is közli azt, a mit a M. Tud. Akadémiához beadott, a méltányosság kívánja, hogy azt ott ne mint eredetit tüntesse ki, hanem mint közlést a m. akadémiához beadott értekezéséből; harmadsor, e gondos kerülése a m. akadémia megemlítésének egészen felesleges ott, a hol a Hazslinszky úr geologiai új lelhelyeit említi azon megjegyzéssel: „Mündliche Mittheilung;“ felesleges azért, mivel Hanzslinszky ebbeli közlése nyomtatásban jelent meg a math. és természettud. bizottság közleményeinek II. kötetében 1863. (169, 170. l.)

A német szöveg hamarább jelenvén meg, a magyar nem eredeti, hanem ismétlése a bécsi geologiai intézet közleményének.

Mellőztetvén ez úttal az akadémia által különben helyeselt szempontok, melyeket a jelentéstevő jelentése végén kiemel, határozottat: hogy Chyzer I. tag értekezése az Értesítőben, hol már ki van szedve, a fennebbi jelentésben érintett jegyzettel, mielőbb adassék ki, a térkép a math. és természettud. bizottság közleményei számára tartatván fel.

240. A jegyző jelenté, hogy a matematikai osztálybeli nagy jutalomra, az akadémiai főhívás következtében, már is több versenyző munka küldetett be, levelek kíséretében, melyekben a szerzők kiemelik, a miket munkáik kiváló vonásainak tartanak. Idején látja ez okból a jelentő jegyző, hogy az osztály e munkák bírálása iránt már most intézkedjék.

Helyeseltetvén, a jelentő jegyző, mint helyettes titoknok, megbizatott, hogy az illető osztályt, bizottsági intézkedés végett, hívja egybe.

241. A jegyző bemutatja id. Mándy Péter úr újabb szógyűjteményét.

Kiadatik a nagy szótár szerkesztőinek.

242. Dr. Tormay úr, Pest város főorvosa, a Rókuskórházból meteorologiai észleleteket küld f. é. sept hónapról.

Általtétetnek a math. és természettud. bizottsághoz.

243. Martin Lajos lev. tag. „A víz ellenállása elmélete“ című értekezést adott elé.

Harminczharmadik ülés.

1864. november 7-én.

*A philos. törvény és történettudományi osztályok részére.**Mélt. gróf Dessewffy Emil elnök úr elnöklete alatt.*

245. Henszlmann Imre lev. tag. jelentését olvasá a szatmári r. kath. püspöki megyében archaeologiai szempontból tett útjáról.

246. Rómer Flóris lev. tag a Buda környékén felásott római sírokról értekezett.

247. Olvastatott a statistikai bizottság jelentése, mely szerint köszönetet szavazván dr. Barsi József úrnak azon fáradságért és szorgalmért, melylyel a nm. m. kir. Helytartó tanács által megküldött népnevelési adatokat feldolgozta, miután e feldolgozott adatok a Statistikai Közleményekben már meg is jelentek, elhatározá, fölkérni az akadémiát, hogy a feldolgozott kimutatások köszönettel visszaküldessenek, s egyszersmind a nm. m. kir. Helytartótanács a hátralevő Csanád, Szathmár, Vác és Veszprém r. kath. egyházmegyék népnevelési kimutatásainak 186 1/2 évről szives közlésére fölkérassék.

E jelentés alapján és értelmében fölterjesztés intéztetik e tárgyban a nm. m. kir. Helytartótanácsához.

248. Mélt. Elnök úr előadván, hogy az akadémia palotájában, hová az akadémia már sz. György napra költözik, a tagok részére külön olvasóterem lesz,

fölhívta az osztályokat, hogy most, az akadémia költségvetésének elkészítése előtt, adják be azon folyóiratok jegyzékét, melyeket e közös olvasóterem számára járattni kívánnak.

249. Toldy Ferencz r. tag Kanitz Felix hazánkfianak ily című munkáját nyújtá be az akadémiának: „Serbiens Byzantinische Monumenta.“

Kiadatik e mű Henszlmann Imre lev. tagnak, hogy ismertető jelentést tegyen róla egyik közelebbi osztályülésben. Addig is értesítendő a szerző az akadémia köszönetéről.

Harmincznegyedik ülés.

1864. nov. 14-én.

*A nyelv- és széptudományi osztályok részére.**Mélt. gr. Dessewffy Emil elnök úr elnöklete alatt.*

251. A jegyző több rendbeli arab, persa, sinai, malaj, tamil nyomtatványokat mutatott be, melyekkel Duka Tivadar lev. tag az akadémia könyvtárát gazdagítja.

Köszönettel fogadtattak.

252. Ugyancsak Duka Tivadar lev. tag Britt Indiában egybegyűjté Körösi Csoma Sándor még fölhalálhatott kéziratait, részint eredetiben, részint másolatban, s azokat az akadémiának ajándékozá. Szintén köszönettel fogadtattak.

253. A jegyző adalékokat olvasott Körösi Csoma Sándor életírátaához, Duka Tivadar lev. tagtól.

254. Mélt. Elnök úr értesíté az akadémiát, hogy a palota homlokzatán, a hat osztályt személyesítő alakok fölötti márványtáblák fölíratokkal látandók el, s fölhívá az osztályokat, gondoskodjanak e fölíratokról.

Mélt. másodelnök úr fölkéretett, hogy e tárgyban, saját elnöklete alatt, zárt ülésben értekezék az osztályokkal.

Harminczötödik ülés.

1864. nov. 21-én.

*A philos. törvény és történettudományi osztályok részére.**Mélt. báró Eotvös József alelnök elnöklete alatt.*

256. Suhayda János lev. tag székfoglaló értekezést tartott a köteles részről.

Harminczhatodik (math. és természettudományi és összes) ülés.

1864. november 18-án.

Mélt. báró Eötvös József másodelnök úr elnöklelte alatt.

257. Corzan-Avendano Gábor lev. tag székét a mathem. osztályban ily czímű értekezéssel foglalá el: „Az új elemző mértan történeti fejlődése és alapvonalai, összefüggésben Descartes rendszerével.“

258. Divald Adolf lev. tag szintén székfoglaló előadást tartá: „A természettudományok és az erdőszet“ czím alatt.

259. Érkövy Adolf lev. tag Hunfalvy János lev. tag értekezésére: „Az erdő, mint esőzési tényező a síkon“ válaszolt.

260. Weninger Vincze lev. tag Thomas számológépét ismerteté, melyet a spanyol és francia akadémiák arany éremmel jutalmaztak.

261. A jegyző jelenté, hogy dr. Tormay Károly pestvárosi főorvos a Rókus-kórházban tett octoberi meteor. észleleteket, s dr. Weszelovszky Károly Árvaváraljáról szintén meteorologiai észleleteket küldött be 1864. szeptemberről.

Általtétettek a mathem. és természettudományi állandó bizottsághoz.

262. Az archaeologiai bizottság jelenti, hogy a meklenburgi történelmi társaság, Kubínyi Ágoston tiszteleti taghoz írott levelében, hajlandónak nyilatkozott a muzeummal csereviszonyba lépni a könyvkiadásokra nézve; s javasolja, hogy e csereviszony az akadémia által fogadtassék el.

Miután a nevezett történelmi társaság újabban küldött levelében óhajtságát fejezé ki, hogy a M. Tud. Akadémia vele csereviszonyba lépjen: e viszony megkezdéséül az akadémia Okmánytára és archaeologiai kiadványai megküldetni határozottak.

263. Miután az akadémiai könyvtár már a jövő tavaszon az akadémiai épület új helyiségeibe fog átszállíttatni, s a könyvek köt-

tetése, számbavétele és egyéb előkészületek megtétele most már halaszthatatlanná lett :

A könyvtárnok indítványa folytán határozatott : hogy ez naptól fogva könyvek az akadémia könyvtárából nem adatnak ki. Egyszermind mindazok, a kiknél könyvek vannak künn, hírlapok útján fel lesznek hívandók, szíveskedjenek e könyveket az akadémiai könyvtárba minél előbb beküldeni.

264. Jelentetett, hogy a cs. kir. buda pesti adóbizottság levele szerint az akadémiai bérház tíz évi adómentessége, szokás szerint, meg van engedve.

Tudomásul vétetett.

265. A jegyző bemutatá a máramaros-szigeti lyceum kérvényét, melyben némely akadémiai kiadványokat kér a nevezett lyceum igazgatósága.

A jegyző utasított, hogy e könyveket, a mennyiben valósággal az akadémia kiadványai és feles számú példányokban vannak meg, a folyamodó lyceum részére utalványozza az akadémiai könyvtárusnál.

266. Ugyancsak a jegyző jelenté, hogy a most alakult nemzeti színházi iskola részére is kérnek némely akadémiai kiadványokat.

A jegyző felhatalmaztatott, hogy a kért könyveket, a mennyiben azokból még feles számú példányok lennének, a nemzeti színházi conservatorium részére utalványozhassa az akadémiai könyvtárusnál.

267. Id. Mándy Péter úr Szatmárról újabb szógyűjteményt küld a nagy szótár számára.

Köszönettel fogadtatván, általtétetett a nagy szótár szerkesztőihez.

268. A jegyző jelenté, hogy 1864. october 31-től november 28-káig ajándékol vagy cserében a következő könyvek érkeztek be :

1. A m. kir. Helytartótanáctól, Budáról : Ausweise über den Auswärtigen Handel Österreichs im Sonnen-Jahre 1862. Zusammengestellt und herausgegeben von der k. k. statistischen Central-Commission. XXIII. Jahrgang. Wien, 1864.

2. K. k. Akademie des Wissenschaften, Bécsből: Jegyző-könyvek, 1864. Nro 23. és 24.
3. Real Academia de Ciencias Exactas, Fisicas y Naturales, Madridből: Memorias de la Real Academia etc. Tomo II. Primera Serie. Ciencias Exactas, Tomo I-o. Parte 2-a.
4. Germanisches Museum, Nürnbergből: Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit. Neue Folge. Eilfter Jahrgang. 1864.
5. Erdélyi Muzeum-egylet, Kolozsvárról: Az egylet Évkönyve. III. köt. I. füz. Szerk. Brassai Sámuel, 1864.
6. Köteles példányok: a) A debreczeni nyomda részéről: Magyar protestans egyházszónoklat történelme. Írta Tóth Mihály. Első kötet. A reformatiótól a XVII. század végeig, Debreczen, 1864.; és 13 darab kisebb nyomtatvány. — b) Szilády Károly kecskeméti nyomdájából: A képmutató, vígj. öt felv. Picardtól. Fordította Horváth Béla; és Utasítás a tiszántúli ref. egyházkerület által megállapított szervezetnek a szentesi ref. gymnasiumban alkalmazására. — c) Mederschitzky bajai nyomdájából: 2 darab kisebb nyomtatvány.
7. A budai kir. egyetemi főgymnasium önképző egylete: Az egylet első évkönyve. Budán, 1864
8. Erdőszeti Lapok szerkesztősége: Erdőszeti Lapok, III. évfolyam, XI. füzet.
9. Duka Tivadar lev. tagtól: Nyomtatványok keleti nyelveken és Bábu Rajendralála Mitra ily című munkája: On the Identity of the Torománas of Eran, Gwalior and Kashmir.
10. Camesina Albert cs. tanácsostól, Bécsből: a) Plan der Stadt Wien vom Jahre 1547. vermessen und erläutert durch Augustin Hirschvogel von Nürnberg. Nach dem Original im Archive der Stadt Wien im Facsimile zum erstenmal herausgegeben von Albert Camesina k. k. Rath. Wien, 1863. — b) Die Darstellungen der Biblia Pauperum in einer Handschrift des XIV. Jahrhunderts, aufbewahrt im Stifte St Florian im Erzherzogthume Österreich ob der Enns. Herausg. von A. Camesina. Erläutert von G. Heider. Mit XXXIV. Tafeln. Wien, 1863.
11. Haberern Jonathán tanártól: A stagirai Aristoteles három könyve a lélekről. Fordította Haberern J. Pest, 1865.
12. Peregriny Elek lev. tagtól: Általános Neveléstan. Dr. Peregriny Flek által. Pesten, 1864.

13. Schwarcz Gyula I. tagtól: Cours de Paléontologie stratigraphique, professé au Muséum d'Histoire Naturelle par A. D'Archiac. Première Année. Première et deuxième Partie. Paris, 1862. és 1864.

14. Sréter Kálmán: Sréter Kálmán versei. Pest, 1864.

15. Zantedeschi Ferencz, Paduából: Documenti risguardanti la Cattedra di Galileo Galilei e il suo busto nello studio di Padova raccolti e pubblicati dal professor F. Zantedeschi, Padova, 1864.

16. Teza Emil, Bolognából: a) Traduzioni di Emilio Teza. Két füzetke. Bologna, 1863. — b) La tradizione dei Sette Savi. Nelle Novelline Magiare.

H ar m i n c z h e t e d i k ü l é s .

1864. dec. 5-én.

A philos. törvény- és természettudományi osztály részére.

Mélt. báró Eötvös József másodelnök úr elnöklete alatt.

270. T h a l y K á l m á n I. tag egy eddig ismeretlen versgyűjteményt ismertetett, melyet 1609-től 1613-ig Decsy István tolnamegyei decsi lakos írt össze, s melyet Andorka Gyula úr. a codex jelen birtokosa, a bemutató lev. tag kérése folytán, általa a M. Tud. Akadémiának ajándékozott.

A becses adomány köszönettel fogadtatott, miről Andorka Gyula úr levélben is értesítenni határozatott.

271. H e n s z l m a n n I m r e lev. tag folytatá a szatmári kath. egyházmegyében tett archaeologiai utazás leírását.

272. V á m b é r y Á r m i n lev. tag benyújtja egy példányban, az akadémia könyvtára számára, ily czímű munkáját: „Travels in Central-Asia being the account of a journey from Teheran across the Turkoman Desert on the Eastern shore of the Caspian to Kiva, Bokhara, and Samurkand performed in the year 1863. by Arminius Vámbéry etc. London, John Murray, 1864.” — az e munkához készült térképpel együtt.

Köszönettel fogadtatván, a könyvtárba tétetni határozatott.

273. Az archaeologiai bizottság kérése folytán, a duna-gőzhajózási és vaspályai társulatoknak, melyek a nevezett bizottság tagjainak több év óta ingyen jegyeket adnak, az archaeologiai közleményekből egy-egy példány, a bizottsági előadó útján megküldetni határoztatott.

Harmincznyolczadik ülés.

1864. december 12-én.

A nyelv- és széptudományi osztály részére.

Kubinyi Ágoston tiszti tag úr elnöklete alatt.

274. Fogarasi János r. tag folytatá ily című értekezését: „A székely népköltési gyűjtemény nyelvészeti tekintetben.“

275. Toldy Ferencz r. tag „Classica i nemzeti eposzunk rövid történetét“ adá elé.

276. A jegyző bemutatá „Reguly Antal hagyományainak“ Hunfalvy Pál r. tag által kiadott első részét: „A vogul föld és népe.“ Örvendetes tudomásul vétetett.

277. Olvastatott a nyelvtudományi bizottság jelentése Aigner Lajosnak, kiadás végett benyújtott ily című munkájáról: „Magyarországi könyvészet. Lehetőleg teljes lajstroma azon könyveknek, melyek 1800—1860. Magyarországon bármely nyelven megjelentek; valamint azon külföldi könyveknek is, melyek szerzőjük vagy tartalmuk által Magyarországra vonatkoznak.“ A bizottság, Toldy Ferencz rend. tag részletesen ismertető tudósítása nyomán, úgy találta, hogy a nevezett munka, mely mindent, még az alkalmi kiadásokat is, magában tartozik foglalni, a mint valóban ezekre is kiterjeszkedik, a szerző nagy szorgalma mellett sem teljes, mert abban sok nincs meg, a mi a 60 év alatt megjelent; továbbá, hogy sok könyvezim hiányosan van felhozva, bizonyosan azért, mert a szerzőnek nem volt módja az illető czímet magáról a könyvről írni le, — minél fogva a czimeket újra kellene igazolni. Megjegyzi továbbá a jelentő bizottság, hogy az újabb kornak könyvésze nem annyira tudományos, mint inkább gyakorlati, könyvtári használatra való,

a miért is azt tulajdonképen a könyvtáraknak kellene kiadniok. Mindezeknél fogva úgy véli a bizottság, hogy a munka minden-
esetre nagy elismerést érdemel ugyan, de annak kiadásával az aka-
démia pénztára nem terhelhető.

A bizottsági vélemény helyeseltetvén, a munka Aigner Lajos
úrnak visszaküldetni határozatott.

278. A jegyző előterjeszté Szvorényi József m. akad. lev. tag
levelét, melyben eléadja, hogy Mahovszky József bölcészet- s hittu-
dor és az egri érseki főmegye áld. papja, kitől a Tudománytár IX-ik
kötetében mutatványok jelentek meg egy a magyar nyelv-elemeit
fejtő s egyéb nyelvekkel összehasonlító nagy szótárból, ezelőtt há-
rom évvel Jászberényben elhunyt. A boldogult nyelvészeti jegyze-
teinek 62 csomója a jelentő lev. tag kezéhez jutott, melyeket átfogat-
ván, arról győződött meg, hogy az egész nem az a magyar nyelv
elemeit fejtő s egyéb nyelvekkel hasonlító nagy szótár ugyan, me-
lyet nála föllelhetni vélt, hanem dirib-darab papirokra vetett, jobba-
dán betűrendben tartott, s habár hézagosan, A-tól Zs-ig átvitt nyel-
vészeti jegyzetek, de ilyenül is méltó, hogy az akadémia megte-
kintse s felhasználja e nyelvészeti maradványt, a mennyiben nem
csak számos tájszó és sajátos magyar szólásmód van abban, hanem
itt-ott meglepő szófejtések is.

A nyelvtudományi osztály könyvtárnok urakat, mint egy-
szersmind saját tagjait, bizza meg, a beküldött irományok átvizs-
gálásával.

279. Olvastatott Stern Albert kerületi rabbinak, Len-
gyel-Tótiban f. é. dec. 5-én kelt levele, melyben eléadja, hogy hit-
feleinek magyarosítását a lelkész első rendű kötelességei közé szá-
mítván, hazafiúi buzgósággal felkarolta e fáradságos munkát, s e
célből adta ki „Héber-magyar Névtár“ című munkáját, előszó-
val, melyben kifejti, hogy a magyarosodás összhangzatban van a hé-
ber vallás elveivel. E munkából egy példánnyal kedveskedik le-
vélíró.

A bemutatott munka köszönettel fogadtatott.

280. A jegyző jelenté, hogy az akadémia részére közelebb a
következő ajánlatok és adakozások tétettek: Uralkodó herczeg
Lichtenstein János, földtehermentesítési papirokban 3000 conv. fo-
rintot méltóztatott adni a palota építésére. Ugyane czérra gróf Har-

rách Ferencz 1000, s herczeg Windischgrätz Alfréd szintén 1000 forintot ajánlott. Kallós Lajos lev. tag pedig az akadémiától nyert tiszteletdíjából 50 forinttal járult az alaptőke gyarapításához. Végre Machik József műegyetemi tanár Kisfaludy Sándor Vészsüret és Esegvár című regéinek német fordításából 300 példányt ajánlott fel ugyane célra.

Hazafiúi köszönettel fogadtattak.

Harminczkilencedik (philosophiai, törvény- és történettudományi s összes) ülés.

1864. dec. 19-én.

Mélt. gr. Desseuffy Emül elnök úr elnöklete alatt.

282. Hunfalvy Pál r. tag „a finn nemzet történet-írásáról“ értekezett.

283. A jegyző Fabó András lev. tagtól bemutatá „Vitnyédy István levelei“ első közleményét, Vitnyédy élet-íratával.

284. Rómer Flóris lev. tag „A szarvasszói arany műemlékeket“ ismerteté.

285. A jegyző előterjeszté Simonyi Ernő hazánkfíának Valadolidban f. é. dec. 8-án kelt levelét, melyben tudatja, hogy egy Párisban lakó barátja által egy köteg kéziratot küldetett az akadémiának, mely magában foglalja: a) a florenczi államlevéltárban gyűjtött történelmi okmányok 161 számát, t. i. a 401—561. számokat. Az első négyszázat már régebben megküldte. Az újabb küldemény magában foglalja mindazt, a mi a florenczi levéltárban Magyarországot illetőleg még található volt. — b) a wolfenbütteli könyvtárban talált Heinrich von Muglenféle magyar kronikának másolatát, melyet nevezett hazánkfíajminden díj nélkül enged által az Akadémiának. — c) Mátyás király három, Beatrix királyné egy, s Corvin János egy arczképének hasonmását, a wolfenbütteli könyvtárban levő Corvinféle codexekből. — d) Végre az angersi városház (mairie) levéltárában levő eredeti jegyzőkönyv kivonatait, melyek a XV. században Franciaországban járt magyar követség fogadtatásáról szólnak, némely erre vonatkozó jegyzetekkel.

A küldeményekért a M. T. Akadémia jegyzőkönyvileg köszönetet mond, miről fentisztelet hazánkfia levélben a titoknoki hivatal útján lesz értesítendő. Egyébiránt az arczképek másolatai az archaeologiai bizottsághoz tételnek által, a Közleményekben leendő közzététel végett, míg a többi küldemény a történelmi bizottsággal fog közöltetni.

286. Ugyancsak a jegyző felolvasá Duka Tivadar lev. tagnak Londonban f. é. dec. 10-én írt levelét, melyben értesíti az akadémiát, hogy tőle, az akadémia részére, ismét egy küldemény van útban, a mely következő tárgyakból áll : 1) az óriás gólya ; 2) egy pár vas horog, melyet a hindu rajongók az 1857-iki esarrák pudzsa alkalmával a küldő lev. tag szemeláttára használtak ; 3) egy chinai napernyő. Ezenkívül tudatja nevezeti hazánkfia , hogy alkalma volt nemrég egy a madrasi kormány alatt szolgált katona-orvossal megismerkednie, s általa sikerült előlépéseket tennie, hogy hazai tudományos intézeteinket, különösen pedig a muzeumot, a Madrasban lakó tudósokkal összeköttetésbe hozza. „Úgy tapasztalom, írja többek közt a tisztelt levelező tag, hogy az ottani muzeum előljárói készek lennének cserében küldeni madarakat, emlősöket, halakat stb. ha Magyarországban hasonló tárgyakkal ellátnának , még pedig darabot darabért. A madrasiak fizetnének minden költséget Angliáig vagy Hamburgig, s azt várnák, hogy a költséget Pestről Londonig a magyar szállítók viseljék viszonylagosan. Ha tehát ily viszony előnyösnek találtatnék, czélszerű lenne a madrasiaknak tudtukra adni, minő példányokat küldjenek Pestre. A mellékelt jegyzékből pedig látható, mely európai madarakkal vannak már ők ellátva.“ Végül a tisztelt levelező tag a czímet is közli , mely alatt a szállításnak intéztetnie kellene.

Az akadémia köszönetet mond a tisztelt lev. tagnak mind az újabb küldeményért, mind azon fáradozásért, melylyel hazánk tudományos intézeteit a külföld hasonló intézeteivel viszonyba hozni törekszik. Miután azonban a M. Tud. Akadémia természetrajzi és ethnographiai gyűjteményeket nem rendez : a küldemény az akadémia által a nemzeti muzeumnak ajándékoztatik, e nemzeti intézethez tételvéen által Duka Tivadar lev. tagnak a csereviszonyra vonatkozó tudósítása is.

287. Óváry Lipót hazánkfia Nápolyból, a jegyzőnek hozzá
JEGYZŐKÖNYV II. FÜZET. 11

intézett levelére, a történelmi bizottságot érdeklő tudósítások mellett írja, hogy az Academia Pontaniana közelebbi illésében lesz indítványozva és elhatározva a csereviszony akadémiánkkal.

Örvend etes tudomásul szolgált.

288. Dr. Tormay Károly úr Pest városa főorvosa általküldi a Rókus-kórházban Molnár János vegyész által, az ő felügyelete alatt, tett meteorologiai vizsgálatok eredményét.

Köszönet tel fogadtatván, általtétetett a matematikai és természettudományi bizottsághoz.

289. Margó Tivadar lev. tag f. é. dec. 13-án kelt levelében bemutatja dr. Jurányi Lajos ily című értekezését: „Adatok az Orthotrichum diaphanum Schrad. sporáinak kifejlődése történetéhez. Két táblával“, — megjegyezvén, hogy a szerző, ki már egy év óta csupán azon czélból tartózkodik külföldön, hogy az újabbkori, előrehaladott tudományos növénytanban, különösen a növényboncz- és élettanban, magát te ljesen kiképezhesse, jelenleg Pringsheim híres növénybuvár és tanár oldala mellett folytatja tanulmányait. A mi a bemutatott munkát illeti: szerző abban a sporák fejlődéstörténetére nézve több új érdekes tényt hoz fel, melyek a sejtképződésről Pringsheim által felállított új elmélet mellett szólunk.

A bemutatott értekezés, bírálat végett, még Dorner József lev. taggal határozottatott közöltetni.

290. A jegyző jelenti, hogy az a rendszer, mely az akadémia csereviszonyainak folytatására nézve utóbb behozatott, mely szerint ezen fontos ügy vitele egészen az akadémiai könyvtárusra bízott, a gyakorlatban hely telennek mutatkozik, miután több külföldi tudományos intézet — mint például a Smithsonian Institution — 1861. óta, midőn sok évi félbeszakítás után ismét megindult az akadémiai kiadások küldözése, semmit sem kapott. Megemlíti továbbá a jelentő jegyző, hogy az Ügyrend világos rendelete daczára a vidéki és külföldi tagoknak sem küldetnek meg a tagokat illető kiadások, s épen nem csuda, ha a külföldi tagok azt sem tudják, tagjai-e akadémianknak.

Ez előterjesztés folytán, s a vidéki és külföldi tagokkal szintén fenntartandó folytonos összekötetés körüli hiányok megvizsgálására, s annak folytán ez ügy k ezelésének czélszerű szabályozása iránti véleményadásra, Lónyay Menyhért tiszteleti tag elnöklete alatt, Ba-

logh Pál, Csengery Antal, Hunfalvy Pál rendes, s Hunfalvy János levelező tagok küldettek ki.

291. 1864. november 28-tól december 19-kéig ajándékuul vagy cserében a következő könyvek érkeztek be :

1. Kais. Akademie der Wissenschaften, Bécsből : Jegyzőkönyv 1864. Nro. 23. 24. 25. 26.

2. K. k. statistische Central-Commission, Bécs : a) Mittheilungen aus dem Gebiete der Statistik. Eilfter Jahrgang. III. Heft, Wien, 1864. — b) Statistisches Jahrbuch der oesterreichischen Monarchie für das Jahr 1863. Wien, 1864.

3. Royal Asiatic Society, London : The Journal of the Roy. Asiat. Soc. New series, Vol. I. Part. I. London, 1864.

4. Société Impériale Géographique de Russie, Szent-Pétervárról : Az 1864. oct. 7-iki ülés jegyzőkönyve.

5. Société de la numismatique Belge, Bruxelles. Revue de la Numismatique Belge, IV-e Série, Tome II., 4-e livraison. Bruxelles, 1864.

6. Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademien (Svéd királyi tudományos akadémia), Stockholmból : a) Handlingar, Ny följd. Bd. IV. 2. — b) Öfversigt, Bd. 20. — c) Meteorologiska Jakttagelser i Sverige, Bd. 4.

7. Germanisches Museum, Nürnberg : Anzeiger 1864. Nro 10.

8. A nagybecskereki nyomda részéről : 1 darab kisebb nyomtatvány, mint köteles példány.

9. Vámbéry Ármin lev. tagtól ; Travels in Central-Asia being the account of a journey from Teheran across the turkoman desert in the eastern shore of the Caspian to Khiva, Bokhara, and Samarcand, performed in the year 1863. by Arminius Vámbéry etc. London 1864.

10. Xántus János lev. tagtól : az „Academy of Natural Sciences of Philadelphia“ Proceedings-jeiből : Catalogue of the Fishes of Lower California in the Smithsonian Institution, collected by Mr. J. Xántus.

11. Nádosy István úrtól, Pesten : „Kausler Schlachtenatlas“-ából tizennégy füzet.

12. Szontagh Miklós úrtól, Bécs : Enumeratio Plan tarum

phanerogamicarum sponte crescentium copiosiusque culturarum territorii Soproniensis. Vindobonae, 1864.

13. Kazinczy Bálint úrtól: Egy szó annak idején egy magyar ügyvédtől. Pozsonyban, 1864.

14. Stern Albert ker. rabbi: Héber-magyar Névtár. Nagy-Kanizsán, 1864.

MAGYAR
JUDOMÁNYOS AKADEMIÁ
KÖNYVTÁRA

